

**EVALUERING VAN DIE EFFEKTIVITEIT VAN
TERAPEUTIESE PROGRAMME IN
KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE
VERWYSING NA ROSENHOF
JEUGSORGSENTRUM**

M.T. VAN ZYL

**EVALUERING VAN DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE
PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE
VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM**

deur

MARGARETHA TERTIA VAN ZYL

Verhandeling (artikels) voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

MAGISTER EDUCATIONIS

in die

SKOOL VIR OPVOEDKUNDE

in die

FAKULTEIT GEESTESWETENSKAPPE

aan die

**UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT
BLOEMFONTEIN**

Studieleier:

Dr. M. G. Badenhorst

NOVEMBER 2005

VERKLARING

Ek verklaar dat die verhandeling, bestaande uit twee artikels, wat ter voldoening aan die vereistes gestel vir die verwerwing van die graad Magister Educationis aan die Universiteit van die Vrystaat deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander universiteit/fakulteit ingedien is nie. Ek doen voorts afstand van outeursreg op die verhandeling ten gunste van die Universiteit van die Vrystaat.

.....

M.T. VAN ZYL

November 2005

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek my waardering uitspreek en eerbied betoon aan die volgende persone:

- My Hemelse Vader, wat my die krag en inspirasie gegee het vir die suksesvolle voltooiing van hierdie navorsing.
- My studieleier, dr. M.G. Badenhorst, vir die vriendelike, aanmoedigende hulp en professionele leiding wat hy onvoorwaardelik aan my gegee het.
- Die Departement van Onderwys van die Vrystaat vir goedkeuring aan my verleen om die empiriese ondersoek in Rosenhof Jeugsorgsentrum te mag loods.
- Die personeel van Rosenhof Jeugsorgsentrum wat te alle tye bereid was om 'n bydrae tot die ondersoek te lewer. 'n Besondere woord van dank gaan aan die Hoof, mnr. S.S. Gerber, en Onderhoof, mnr. A. Mocke vir hul kennis van die dogters, en die twee skoolsielkundiges, A. du Toit en K. Grobbelaar, vir hul hulp en kundige raad.
- Mev. K. Smit van Rekenaardienste en dr. J.M. van Zyl, Departement Wiskundige Statistiek aan die Universiteit van die Vrystaat vir hulle vriendelike diens en vir die hantering en verwerking van empiriese data, soos deur my versoek.
- Mev. H. van Tonder op vlak vyf van die U.V. Sasol-biblioteek vir hulp met die opsporing van relevante bronne.
- Mev. V.T. Hanekom vir deeglike taalkundige versorging van die verhandeling.
- My ouers, Jeán en Marina, en my broer, Fanie, vir hul aanmoediging, ondersteuning en vertroue in my.
- Al die ander wat die pad saam met my geloop het.

*Beskrywende skets van 'n kindersorgskool dogter
(geteken deur 'n leerder van Rosenhof Jeugsorgsentrum)*

***OPGEDRA AAN ALLE PERSONEEL
BETROKKE BY KINDERSORGSKOLE***

ALEMENE ORIËTERING

Hierdie verhandeling is aan die hand van Regulasie B4.2.18 van die Fakulteit Geesteswetenskappe aan die Universiteit van die Vrystaat gedoen wat bepaal dat 'n verhandeling alternatiewelik ook in twee verbandhoudende artikels oor 'n goedgekeurde navorsingsonderwerp in publikasiegereed formaat voorgelê kan word.

Soos op die titelblad aangedui is die oorkoepelende titel van hierdie verhandeling die volgende: *Evaluering van die effektiwiteit van terapeutiese programme in kindersorgskole met spesifieke verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum*. Die inhoud van die verhandeling bestaan uit twee temas wat in die volgende artikels weerklank vind:

Artikel 1: Evaluering van die effektiwiteit van terapeutiese programme in kindersorgskole met spesifieke verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum – 'n literatuurstudie

Artikel 2: Evaluering van die effektiwiteit van terapeutiese programme in kindersorgskole met spesifieke verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum – 'n empiriese ondersoek

Die opsomming, wat heel agter in hierdie verhandeling verskyn, dien ook as samevatting en die bevindinge en gevolgtrekkings waartoe die navorser in elke artikel gekom het.

INHOUDSOPGAWE

BLADSY

ALGEMENE ORIËNTERING

ARTIKEL 1:

EVALUERING VAN DIE EFFEKTIVITEIT VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM – 'N LITERATUURSTUDIE

1.1	INLEIDING	1
1.2	PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE	2
1.3	DOEL MET DIE ONDERSOEK	2
1.4	STUDIETERREIN	3
1.5	NOODSAAKLIKHEID VAN DIE STUDIE	3
1.6	BEGRIPSVERHELDERING	4
1.7	LEERDERS WAT VERWYS WORD NA KINDERSORGSKOLE	6
1.7.1	KLINIESE BEELD VAN DIE KINDERSORGSKOOLEERDER	6
1.7.2	AGTERGRONDSFAKTORE	9
1.7.2.1	OMGEWINGSAGTERGROND	9
1.7.2.2	SOSIO-EKONOMIESE AGTERGROND	10
1.7.2.3	GESINSAGTERGROND	11

1.8	ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM: 'N ALGEMENE OORSIG	13
1.8.1	'N HISTORIESE KONTEKSTUALISERING RAKENDE KINDERSORGSKOLE	13
1.8.2	DIE ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM	14
1.8.3	TERAPEUTIESE PROGRAMME	15
1.8.3.1	DEFINISIE EN OMSKRYWING	15
1.8.3.2	DOEL MET DIE AANBIEDING VAN PROGRAMME	15
1.8.3.3	DIE PROGRAMME AANGEBIED IN ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM	17
1.9	SAMEVATTING	22
	BIBLIOGRAFIE	24

EVALUERING VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM

1.1 INLEIDING

Die gesegde “it takes a whole village to raise a child” is gebaseer op die begrip van *Ubuntu*. In tradisionele gemeenskappe is Suid-Afrikaanse kinders volgens die inspirasie wat hierdie term verwoord, opgevoed, en gevolglik is beduidend min kinders huisloos of aan hulself oorgelaat. Die impak van koloniserings en verstedeliking het egter ‘n merk op die gemeenskap gelaat en die huidige groot aantal huislose, verlate en verwaarloosde kinders lewer bewys dat die gees van *Ubuntu* nie meer in die gemeenskap heers nie. ‘n Data-opname bewys dat die huidige Suid-Afrikaanse situasie gekenmerk word deur gebroke tradisionele waardes, ‘n hemelhoë voorkoms van misdaad en geweld, familieverbrokkeling en opvoedingstekorte (The inter-ministerial committee on young people at risk. 1996:7). Met inagneming van die lyding en verwaarloosing van leerders, is dit van die uiterse belang dat transformasie moet plaasvind deur die effektiewe voorsiening van kindersorgdienste (Allsopp en Thumbadoo, 2002:5).

Gedurende die eerste vyf jaar van demokrasie in Suid-Afrika is baie werk gedoen met betrekking tot die voorsiening van ‘n gepaste “beleid en wederegterlike raamwerk” vir leerders wat as sorgbehoewend verklaar word, ten einde die beskerming van hulle kinderregte te verseker. Volgens Allsopp en Thumbadoo (2002:2) is die eerste geïntegreerde beleid vir kindersorg ontwikkel, wat veronderstel dat aan leerders wat nie meer in gesinsverband die versorging en opvoeding kry wat hulle toekom nie, plaasvervangende versorging voorsien moet word. Leerders wat sorgbehoewend verklaar word, word meestal in pleegsorg of kinderhuise geplaas om later oorgeplaas te word na kindersorgskole. Hierdie beleid beklemtoon dus die behoefte aan geregtelike ingrypende lewenskwaliteitsveranderinge by hierdie leerders en erken vervolgens die belangrikheid van effektiewe kindersorgdienste, ten einde positiewe transformasie teweeg te bring (Allsopp en Thumbadoo, 2002:5).

Die opvoeding van pedagogies verwaarloosde kinders in ‘n residensiële opset, soos die geval is aan kindersorgskole, is ‘n besondere opvoedkundige taak wat professioneel ten uitvoer gebring moet word. Die gerigtheid op die kind in sy totaliteit maak die taakopdrag in die kindersorgskool besonder omvangryk (Badenhorst, 1994:1).

In hierdie studie word daar spesifiek verwys na die funksionering en samestelling van Rosenhof Jeugsorgsentrum, asook die agtergrond van die tipe kind wat hom-/haarself in die kindersorgskoolopset bevind.

1.2 PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE

Leerders word jaarliks in toenemende getalle uit hulle wanfunksionele ouerhuise en gesinsverband verwyder en deur 'n hofbevel aan substituuat versorgingsinrigtings toegewys vir voortgesette opvoeding ingevolge artikel 28 van die Grondwet wat bepaal dat leerders persoonlike, ekonomiese en sosiale regte het soos die reg op basiese voeding, skooling, gesondheidsorg en maatskaplike dienste, sowel as die reg tot familie- en ouerlike sorg (Wet 108/1996:28 (b) en (c), soos vervat in *Die Konstitusionele Regte van Kinders, en die Voorkoming van Georganiseerde Geweld*, Wet nr. 121, 1998:8).

Die opvoedingsnood word verder in die Inter-ministerial committee on young people at risk (1996:22) se verslag beklemtoon dat die getalle leerders wat residensiële versorging benodig, tans aan die toeneem is as gevolg van die HIV/Vigs-epidemie. Die Suid-Afrikaanse sterftestatistiek toon dat mense in die ouderdomsgroep 20-45 se sterftesyfer tussen 1997 en 2002 verdubbel het tot 20,000 as gevolg van die Vigs-epidemie en verwante siektes soos Tuberkulose en Longontsteking (Africa Focus Bulletin, 2005:1). As gevolg hiervan word al hoe meer leerders ouerloos gelaat en dus as sorgbehoewend verklaar.

Kindersorg is bemoeid met kinders wat die risiko loop om uit hulle ouerhuise verwyder te word – of wat reeds verwyder is na ander instansies wat versorging, beskerming en behandeling aan hulle bied (The inter-ministerial committee on young people at risk, 1996:17).

In aansluiting by die bogenoemde kan die volgende navorsingsvrae gestel word:

- Watter positiewe bydrae lewer kindersorgskole tot leerders se algemene funksionering deur die aanbieding van terapeutiese programme?
- Indien die leerder vir 'n sekere tydperk blootgestel word aan die verskillende programme wat in kindersorgskole aangebied word, gaan die leerder se gedragspatroon enigsins verander?

1.3 DOEL MET DIE ONDERSOEK

Die doelstelling van hierdie ondersoek kan soos volg geformuleer word:

Om die algemene funksie van die kindersorgskool, sowel as die programme wat aangebied word, te ondersoek en te omskrywe aan die hand van die bestaande literatuur daaroor.

1.4 STUDIETERREIN

Aangesien daar in hierdie ondersoek gekyk sal word na die verband tussen die negatiewe gedragpatrone van sorgbehoewende leerders en die terapeutiese waarde van die regstellende programme wat aangebied word in kindersorgskole, word 'n psigo-opvoedkundige perspektief aan die ondersoek verleen.

1.5 NOODSAAKLIKHEID VAN STUDIE

Volgens Brento, Brokenleg en Van Brockern (1990:7) sien die algemene ervarings en persepsies van vandag se jeug as volg daaruit:

- Vernietigende verhoudings - soos ervaar deur die verworpe kind wat smag na liefde, maar geen persoon wil vertrou nie as gevolg van sy/haar vrees vir herhaalde seerkry.
- Gevoelens van nutteloosheid - soos waargeneem word by onseker jong leerders wat oorval word deur 'n gevoel van onvermoë en 'n vrees vir mislukking.
- Aangeleerde onverantwoordelikheid - soos waargeneem by leerders wat 'n gevoel van kragteloosheid verbloem deur afwykende of rebellerende gedrag aan die dag te lê.
- Onbereikte doelwitte van 'n generasie selfgesentreerde leerders op soek na antwoorde in 'n wêreld met verwronge waardes.

Indien geen poging tot ingryping aangewend word nie, staar 'n donker en onseker toekoms hierdie jeugdiges in die gesig. Die kindersorgskool poog egter sover as moontlik om terapeutiese programme daar te stel om geborgenheid te bevorder (Hawkins, J., soos aangehaal in *The Office of Educational Research and Improvement, Department of Education, 1996:7*).

Die bepaling van die effektiwiteit van die programme en die invloed daarvan op die gedrag van die betrokke leerders kan problematies van aard wees, omdat leerders verskillende vorme/grade van gedragsprobleme toon en dus verskillend sal reageer op die terapeutiese programme wat aangebied word.

Die studie behoort 'n bydrae te lewer ten opsigte van:

- die funksie en doelstellings van die kindersorgskole;
- die bydrae wat die kindersorgskool lewer ten opsigte van die algemene funksionering van die leerders en
- die pogings wat deur die kindersorgskool aangewend word om die toegewese leerders te rehabiliteer.

1.6 BEGRIPSVERHELDERING

1.6.1 ADOLESSENT

Volgens Lingren (1995:1) is adolessensie die oorgangstydperk vir die jeugdige vanaf die kinderjare na volwassenheid. Hierdie tydperk strek ongeveer vanaf die twaalfde tot die agtiende lewensjaar en volgens landswet selfs tot die een-en-twintigste jaar en word gekenmerk deur emosionele onstabieliteit as gevolg van psigiese en fisiese veranderinge en ontwikkelinge in die jeugdige se lewe.

Dit verteenwoordig dus 'n belangrike periode in die ontwikkeling van die mens en daar word van die individu verwag om sekere ontwikkelingsstake gedurende hierdie tydperk te bemeester (Hait, 2003:4).

1.6.2 GEDRAGSGESTREMD

Volgens die U.S. Department of Health and Human Services (1999:1) word gedragsgestremdhede gedefinieer as 'n reeks oordadige, chroniese, afwykende gedragsmanifestasies wat strek vanaf impulsiewe en aggressiewe optrede tot depressiewe, onttrekkende optredes. Lesia Oesterreich (1995:7) noem ook dat hierdie leerders nie kan aanpas by die sosiaal-aanvaarbare norme vir gedragsoptredes nie, met die gevolg dat die akademiese proses van die leerder en mede-leerders, en ook enige interpersoonlike verhoudings, ontwig word.

1.6.3 KINDERSORGSKOOI

'n Kindersorgskool is volgens die Wet op Kindersorg, 1983 (Wet nr. 74 van 1983:7)" ... 'n skool wat in stand gehou word vir die opname, versorging, onderwys en opleiding van kinders wat kragtens die wet daarheen verwys of oorgeplaas is." 'n Kindersorgskool is dus 'n residensiële skool vir pedagogies verwaarloosde leerders.

Die departementele benadering is dat leerlinge wat na kindersorg- en verbeteringskole verwys word, gedragsafwykend en skoolpligtig moet wees (Seminaar vir Hoofde van Kindersorg- en Verbeteringskole, 1993:2).

Kindersorgskole is parallel-medium en gedifferensieerd met betrekking tot geslag, die peil van skolastiese opleiding en skoolkursusse (Coetzee, 1992:4).

1.6.4 JEUGSORGSENTRUM

Die jeugsorgsentrum, ingevolge die bepalings van die Vrystaatse Skool- en Opvoedkundewet (Wet nr. 1 van 2000), beteken 'n "kindersorgskool" (soos vervat in Wet nr. 74 van 1983). Die jeugsorgsentrum beteken in essensie 'n publieke skool vir leerders met spesiale opvoedingsbehoefte en word onderhou vir die opname, ontwikkeling, versorging, opvoeding en onderrig van toegewese of oorgeplaaste leerders (Free State Department of Education, 2004:3).

1.6.5 PEDAGOGIES-VERWAARLOOS

Volgens Mathijssen, Koot en Verhulst (1999:306) is daar sprake van pedagogiese verwaarlosing indien 'n suigeling nie fisies voldoende versorg word en met liefde vertroetel word nie. 'n Kind wat pedagogies verwaarloos is, is ook nooit bekendgestel aan goeie norme en standaarde nie. Gevolglik is hierdie kinders nie toereikend opgevoed nie en kan hulle nie leef in verbondenheid met 'n volwassene in hulle gerigtheid op die bereiking van volwassenheid nie (Mathijssen, Koot en Verhulst, 1999:307). Die navorser Blom (1988:17) het bevind dat die gemiddelde pedagogies-verwaarlooste leerder gemiddeld tot laag intellektueel funksioneer.

1.6.6 SORGBEHOEWEND

Die Kinderwet van 1983 (Wet nr. 74, artikel 14 (4):14) definieer die sorgbehoewende kind as volg:

'n kind –

- (a) wat verlaat of sonder waarneembare ondersteuning is;
- (b) wat onbeheerbare gedrag openbaar wat nie deur die ouers of toesighoudende persoon(e) beheer kan word nie;
- (c) wat onder omstandighede leef wat waarskynlik die verleiding, verslegting of prostitusie van die kind sal veroorsaak of in die hand werk;
- (d) wat leef in of blootgestel word aan omstandighede wat ernstige skade/onreg aan die fisiese, geestelike of sosiale welstand van die kind kan aanrig;
- (e) wat in 'n toestand van fisiese of geestelike verwaarlosing verkeer;
- (f) wat fisies, emosioneel of seksueel misbruik of mishandel is deur sy/haar ouers of voog of 'n toesighoudende persoon.

Pienaar (1970:32) se studie verwys opsommend na die primêre oorsake wat tot sorgbehoewendheid lei as die “vrywillige” onbevoegdheid van die ouer(s), voog(de) of pleegouers(s) (‘n toestand wat bereik word as gevolg van die eie doen en late van die ouers), “nie-vrywillige” onbevoegdheid van ouer(s), voog(de) en pleegouer(s) (‘n toestand wat bereik word omdat ouers geen beheer daaroor het nie, soos verstandelike, morele en fisiese gebreke, onbeheerbaarheid van die kind en omgewingsomstandighede. Johnson en Waldfoegel (2002:13) kom tot die slotsom dat sorgbehoewendheid vanuit verskeie standpunte beskou kan word, soos byvoorbeeld vanuit psigologiese, fisiologiese of sosiologiese perspektiewe, wat die ingewikkeldheid van die probleem beklemtoon.

1.6.7 UBUNTU

In die Inter-ministerial committee on young people at risk (1996:4) word verwys na die beginsel van omgee vir mekaar se welstand binne ‘n algemene ondersteuningsstelsel. Die term *Ubuntu*, ‘n woordafleiding van spesifieke Afrika-afkoms wat “I am human because you are human” beteken, word daarin genoem om hierdie beginsel te omskryf. Vanuit *Ubuntu*-waardes en -menswaardigheid spruit die toepassing van deernis, goeiehartigheid, onbaatsugtigheid en respek. Omvattend veronderstel *Ubuntu* respek vir andere soos vir jouself (Free State Department of Education. 2004:2).

1.7 LEERDERS WAT VERWYS WORD NA KINDERSORGSKOLE

1.7.1 KLINIESE BEELD VAN DIE KINDERSORGSKOOLLEERDER

Sorgbehoewende leerders word veral deur emosionele onsekerheid, gebrekkige intermenslike verhoudings, emosionele onvolwassenheid en ontvlugtingstendense gekenmerk. ‘n Nuwe verband met agtergrondfaktore soos gesinsonvolledigheid, gebrekkige gesinsverhoudinge en sosiaal-patologiese probleme word ook waargeneem (Christophersen en Mortweet, 2001:12).

Gedragsprobleme kan gevolglik manifesteer in die vorm van sewe kliniese beeld - groeperings, waarvolgens die navorsingsliteratuur van Coetzee (1992:19) die eerste kliniese beeld, naamlik negatiewe interpersoonlike verhoudings, aanwys as die algemene en belangrikste persoonlikheidskenmerk van kindersorgskoolleerders.

Kenmerkende karaktertrekke van die kindersorgskoolleerder word deur Wilmshurst (2004:260) uitgewys as gebrekkige verhoudings wat manifesteer in ‘n vrees vir nabyheid aan volwassenes, die vermyding van kontak met andere, ooraafhanklikheid van andere, manipulerende gedrag, ooreisende gedrag en ‘n tekort aan sosiale vaardighede.

Die algehele beeld van die kindersorgskoolleerder manifesteer dus hoofsaaklik as 'n algemene beperking ten opsigte van interpersoonlike verhoudings (Mash & Barkley, 2003:170).

Die tweede kliniese groepering dui daarop dat leerders in kindersorgskole oor die algemeen sosiaal swak aangepas is, deurgaans aandagsoekend is, en toenemend 'n gebrek aan respek vir gesagsfigure, sowel as vir die portuurgroep toon (Hinshaw en Lee, 2003:143). Hierdie antisosiale gedrag manifesteer in die vorm van verskillende gedragsprobleme wat deur Mash en Barkley (2003:158) as volg beskryf word:

- 'n onvermoë om sosiale norme te respekteer;
- herhaalde leuens;
- impulsiwiteit;
- aggressiwiteit;
- onverantwoordelike optrede wat die veiligheid van andere in gevaar stel;
- konstante onverantwoordelikheid wat lei tot 'n onvermoë om werk konstant vol te hou; en
- 'n gebrek aan berou oor dae wat gepleeg is.

As daar gekyk word na die verband tussen hiperaktiwiteit en antisosiale gedrag, is dit opmerklik dat daar ooreenkomste is wat as onstabiliteit, onrustigheid, 'n kort aandagspan, 'n negatiewe houding en opsetlike rowwe gedrag tot uiting kom (Caspi, Taylor, Moffitt en Plomin, 2000).

Min selfvertroue en selfrespek is vervolgens kenmerkend van die derde kliniese beeld wat deur Hinshaw en Lee (2003:145) beskryf word. Badenhorst (1994:14) beweer dat 'n leerder 'n selfbeeld bou aan die hand van sy ervarings, en gevolglik sal die leerder wat herhaaldelik mislukkings beleef, 'n swak selfbeeld hê. In Mocke (1995:85) se navorsingstudie is bevind dat die selfkonseptualisering van die kindersorgskoolleerders beduidend laer is as die hoofstroom-leerders s'n. Wilmshurst (2004:260) bevestig hierdie opvatting deur aan te voer dat kindersorgleerders oor die algemeen oor 'n lae selfbeeld, 'n negatiewe selfperspektief en 'n negatiewe toekomsblik beskik.

Jonker (1987:289) het in sy studie bevind dat die wangedrag van kindersorgleerders direk gekoppel kan word aan impulsiewe gedrag. Hierdie vierde kliniese aspek van die kindersorgleerder manifesteer as die volgende:

- aggressie;
- diefstal;
- weglopery; en
- leuens.

Met verwysing na aggressie, beweer Gottfredson (soos aangehaal in *The Office of Educational Research and Improvement, Department of Education*, 1996:2) dat humeuruitbarsings, angstigheid, rebellering en 'n onvermoë om emosies te beheer, meewerk om aggressiewe gedragsoptredes te kenmerk. Die leerder toon ook tekens van verset teen die omgewing wat na vore kom as ongehoorsame, brutale, beledigende en aggressiewe gedrag (Kazdin, 2000:31). Hierdie leerders ervaar volgens Mash en Barkley (2003:148) verwoestingsdrange teenoor hinderlike voorwerpe as gevolg van hoë frustrasievlakke en intense begeertes. Hy voer verder aan dat leerders aanmagtigende, dominante gedrag, gepaardgaande met ongeduldigheid, vyandigheid, fyngewoelheid en skoorsoekery, openbeer - tot só 'n mate dat fisiese aanranding kan voorkom. Mash en Barkley (2003:159) voeg verder by dat die beskadiging van inrigtingseiendom gepaard gaan met die idee dat hierdie leerders niks mag/kan besit nie, daarom toon hulle 'n onvermoë tot respek vir andere se besittings. Die konsep van mededeelsaamheid word aldus ook totaal verwerp.

Die pleeg van diefstal is volgens Kazdin (2000:31) ongeremde en driftige gedragswyses wat beteken dat leerders ingestel is op die bevrediging van hulle meer primitiewe behoeftes. Erk (2004:157) is die mening toegedaan dat die steel van goedere as rebellierende uiting van emosies en wraakneming teenoor ouers weens gevoelens van verwerping en diskriminasie vanaf die ouers se kant kan wees. Diefstal word dan 'n vorm van selfvergeldiging.

Weglopery van die kindersorgskoolleerder is volgens Erk (2004:156) 'n bepaalde patroon wat gevolg word in 'n poging om probleme voortspruitend uit hulle persoonlike lewe of familieagtergrond op te los. Hy beweer verder dat gevoelens van verwyte en woede teenoor ouers herhaaldelik voorkom as die hoofrede waarom die leerder van die huis wegloop. Blom (1988:17) het in sy studie bewys dat kindersorgskoolleerders maklik en impulsief besluit om weg te loop.

Nelson (1976:61) se navorsing het bewys dat die kindersorgskoolleerder oor die algemeen baie leuens vertel. Leuens manifesteer volgens hom in die vorm van

strafontduikingsleuens, betekenislose en impulsiewe leuens, leuens wat vertel word om vorige leuens te verbloem, en leuens as 'n vorm van onvolwaardigheid.

Die vyfde kliniese aspek dui op spesiale leergestremdhede wat onverklaarbare, spesifieke leerprobleme en negatiewe akademiese ervarings insluit (Mash en Barkley, 2003:188). Gottfredson (soos aangehaal in *The Office of Educational Research and Improvement, Department of Education*, 1996:2) verwys vervolgens na 'n lae intelligensiekwosiënt by die kindersorgskoolleerder. Leerders toon ook lae motivering en 'n gebrek aan doelwitte op akademiese vlak, met gepaardgaande aanpassingsprobleme, sowel as assosiasie met verkeerde portuurgroepe wat dikwels lei tot ontwrigtende gedrag in die klaskamer (Hawkins, soos aangehaal in *The Office of Educational Research and Improvement, Department of Education*, 1996:3).

Wanneer daar verwys word na gedempte gedragsreaksie, kom die sesde kliniese beeld, naamlik depressie van die kindersorgskoolleerder, ter sprake. Volgens Mash en Barkley (2003:146) manifesteer depressie waar lewensuitdagings totaal vermy word en onttrekking in die leerder se gedrag voorkom. Hulle voeg ook verder by dat die leerder selde emosies toon. Kazdin (2000:3) verwys na terugtrekking en isoleringsgedrag waar die leerder verkies om in 'n fantasiewêreld te leef. Coetzee (1992:175) se studie bewys dat meer as die helfde van die adolessente ondersoekgroep in kindersorgskole 'n groot aantal simptome van depressie openbaar.

In teenstelling hiermee verwys die U.S. Department of Health and Human Services (1999:6) na oordrewe gedragsreaksies in die vorm van aandagsoekende gedrag, as die sewende kliniese aspek van kindersorgskoolleerders. Hierdie gedragsvorm manifesteer as oorgretige kontak met ander persone voortspruitend uit 'n vrees om konkrete bande te verloor. In baie gevalle word beweer dat hierdie leerders op soek is na vervangende verbindings vir sy/haar eie onsekere familieraamwerk. Hinshaw en Lee (2003:145) is die mening toegedaan dat kindersorgskoolleerders deurgaans aandagsoekend is as gevolg van hulle ervaring van verwaarlosing en verwerping in die verlede.

1.7.2 AGTERGRONDFAKTORE

1.7.2.1 OMGEWINGSAGTERGROND

Volgens die U.S. Department of Health and Human Services (1999:1) word gedragsgestremdhede hoofsaaklik by adolessente veroorsaak deur 'n biologiese of omgewingswanbalans, of 'n kombinasie van die twee. Omgewingsfaktore behels hoofsaaklik blootstelling aan geweld, uitermatige stres, en die afstaan van 'n belangrike persoon of persone. Lasson (2002:164) voeg verder by dat die behoefte aan veiligheid, "om te behoort", liefdevolle verhoudings en respek slegs deur betekenisvolle ander persone bevredig kan word. Dit impliseer dat die mens

in 'n hoë mate aangewese is op sy onmiddellike omgewing. Wanneer daardie omgewing dus negatief van aard is, sal hierdie behoeftes selde bevredig kan word.

'n Negatiewe omgewing kan ook lei tot onvanpaste vryetydsbesteding en ontspanning, asook onvanpaste skoolervarings (Vogel en Holford, 1999:184). Die negatiewe omgewing word dikwels in verband met negatiewe verwagtinge gebring, wat volgens Brentro, Brokenleg en Brockern (1990:12-18) verwys na 'n skool met onvanpaste strafmetodes, geen uitdagings wat aan die leerder gestel word nie en onverantwoordelike opvoedingshandelinge.

Die U.S. Department of Health and Human Services (1999:2) verwys na omstandighede soos gebroke huise, 'n werkende moeder, gereelde rusies en huislike probleme wat as negatiewe omgewing gedragsprobleme by adolessente kan aanwakker. Pienaar (1970:100) het in sy studie van die kindersorgskoolleerder bevind dat meer as die helfde van die betrokke gesinne 'n negatiewe sosiale gesinstruktuur beleef het. Le Roux (1990:178) meen dat hierdie huise gekenmerk word deur 'n disharmonieuse opvoedingsdinamiek.

Dit is duidelik dat die meeste kindersorgskoolleerders die slagoffers is van 'n verskeidenheid wording-remmende faktore wat tuis in hulle opvoedingsmilieu en -omgewing voorkom, en vervolgens hierdie leerders se lewens verder nadelig beïnvloed (Caspi *et al.* 2000:338).

1.7.2.2 SOSIO-EKONOMIESE AGTERGROND

Volgens Mash en Barkley (2003:155) is daar bewys dat nóg armoede nóg welvarendheid die hoofoorsake van gedragsprobleme by leerders is. Nogtans is dit voor-die-hand-liggend dat armoede, wat volgens Woolard (2002:2) die eerste en belangrikste gevolg van werkloosheid is, sowel as swak behuising, werkloosheid, werkende moeders en verwante oorsake en toestande, 'n betekenisvolle bydrae lewer tot probleme in die familielewe en ook dikwels lei tot die manifestasie van gedragsprobleme.

Die sosio-ekonomiese agtergrond oorvleuel dikwels met die algemene omgewingsagtergrond wanneer daar gelet word op die herkoms van die leerder wat manifesteer in sy gedrag. Volgens Liang, Flisher en Carlton (2002:259) word hierdie omgewing gekenmerk deur armoede, oorbevolking en herhaalde verhuising wat kan lei tot 'n gevoel van verworpenheid by die leerder. Met verwysing na die huislike omstandighede van hierdie leerders, het Nel (1981:468) bevind dat die meerderheid kindersorgleerders gewoon was aan swak tot haglike fisiese akkommodasie tuis. Finansieel was hierdie gesinne ook swak daaraan toe. Christophersen en Mortweet (2001:22) is die mening toegedaan dat hierdie swak woningstoestande 'n oorsaaklike faktor is in die skepping van minderwaardigheidsgevoelens, gebrekkige selfrespek en gedragsafwykingsimptome.

Die direkte gevolg van swak ekonomiese toestande word deur Ben-Arieh (2000:248) beskryf as totale kapasiteitswanfunksionering. Waar leerders wat ontnem is van gevoelsondervindings in ontvanklike situasies as gevolg van die afwesigheid van voorwerpe in die huis, oorreegeer hulle met totale besitlikheid in hulle fokus op voorwerpe waaraan hulle in 'n latere lewenstadium blootgestel word.

1.7.2.3 GESINSAGTERGROND

Die meeste afwykende gedragsoptredes gebeur nie net nie, maar ontwikkel oor 'n tydperk as 'n proses en is die gevolg van die leerder se familieagtergrond, interpersoonlike verhoudings en die sosiale sisteem (Vogel en Holfard 1999:184). Dit is dus voor-die-hand-liggend dat probleemgedrag en emosionele wanaanpassing meestal 'n direkte uitvloeisel van ouerlike onvermoë tot opvoeding is.

Jonker (1987:391) verwys na hierdie gesinne as multi-probleemgesinne wat veral gekenmerk word deur 'n verskeidenheid sosiale en verhoudingsprobleme, negatiewe gedragpatrone en 'n gebrekkige morele waardesisteem. Uit Jonker (1987) se studie blyk dit dat hierdie aspekte ernstige komplikasies vir die leerder inhou. Hy verwys na ernstige emosionele probleme wat gekenmerk word deur 'n intense behoefte aan liefde, warmte, individuele aandag, ensomeer. Sosiale en verhoudingsprobleme tree na vore, wat tot onttrekkingsreaksies en vyandige gesindhede lei. Die gevolg is kompenserende gedrag vanaf die leerder se kant wat manifesteer in die vorm van aandagsoekende gedragsoptredes, ongehoorsaamheid, aggressie, leuens, diefstal, ens. (Hierdie is aspekte wat onder die kliniese beeld van die kindersorgleerder reeds bespreek is.)

Met betrekking tot die gesinstruktuur van die pedagogies-verwaarloosde kind, is Eddy en Reid (2002:2) van mening dat individuele persoonlikheidsontwikkeling onmoontlik is in baie groot gesinne, omdat hierdie ouers nie opgewasse is vir voltydse opvoedingstake nie en meestal gefaal het in die basiese opvoedingsproses. Menige generasies bly dikwels noodgedwonge saam en almal se behoeftes moet in familieverband vervul word. Nel (1981:468) dui in sy studie aan dat die meerderheid kindersorgleerders afkomstig is uit 'n groter gesin (3 tot 6 kinders). Voorts beweer Wedge en Essen (1982, soos aangehaal in Charlton en Jones, 1996:29) dat kinders wat grootword in te groot of enkelouergesinne, wat swak behuising het en lae inkomstes in die gesig staan, verlaagde kanse op normale ontwikkeling het as gevolg van hulle sosiale deprivasie. In vergelyking met hulle portuurgroep het hierdie kinders meer gesondheidsprobleme en is ondergewig, kom verhoogde ongeluksgevalle voor en toon hulle tekens van onaanvaarbare gedrag tesame met swak akademiese prestasie.

Charlton en George (1993), soos aangehaal in Charlton en Jones. (1996:29-30) beweer dat navorsing bewys dat kinders met erge gedragsprobleme dikwels uit huise kom wat gekarakteriseer word deur ouerlike konflik, psigiatriese siektes of familiegeweld. Aansluitend hierby verwys Cooper (1993), soos aangehaal in Farrel. (1995:3) na die volgende kenmerke van die huislike omgewing wat aanleiding kan gee tot die manifestasie van abnormale gedrag by die leerder:

- ontbrekende ouerlike belangstelling in die leerder en die skool;
- wisselende en oneffektiewe ouerlike dissipline;
- 'n tekort aan ouerlike liefde;
- verwerping deur die ouers;
- aggressiewe humeuruitbarstings deur die ouers;
- lyfstraf toegepas deur die ouers;
- wreedheid en verwaarlosing deur die ouers; en
- afwesigheid van ouers.

Die sosiale en gesinsagtergrond van die leerders dui op ekonomiese deprivasie en inkonsekwente dissipline. Swak ouerlike toesig, gesinskonflik en blootstelling aan geweld in die huis en in die gemeenskap kom ook dikwels voor (Hawkins, soos aangehaal in *The Office of Educational Research and Improvement, Department of Education*, 1996:3). Opvoedkundige verwaarlosing word deur Vogel en Holford (1999:186) as 'n beduidende eksterne faktor tot gedragsprobleme by die leerder uitgewys.

Die teenoorgestelde, naamlik uitermatige gesinsoptredes word aan die ander kant gekenmerk deur oorbeskermdes optredes vanaf die ouers en inkonsekwente opvoedingsnorme, wat volgens Mash en Barkley (2003:175) ook aanleiding kan gee tot gedragsprobleme by leerders wat genoodsaak voel om daarop te reageer.

Negatiewe ervarings en gebeurtenisse binne die gesinsverband, soos egskeiding, geweld of familiesterfgevallen, kan volgens Charlton en Jones (1996:167) aanleiding gee tot verswakte akademiese prestasie by die adolessent oor die lang termyn. Egskeiding is volgens Erk (2004:167) ook 'n hoogs traumatiese ondervinding vir die leerder omdat die solidariteit en sekuriteitsgevoel verlore gaan en vervang word deur konflik en verdeeldheid wat

kan inmeng met die ontwikkeling van die leerder, en ook afbreek kan doen aan die kind se normatiewe uitkyk op die lewe.

Erk (2004:156) kom tot die slotsom dat kindersorgleerders oor die algemeen blootgestel is aan baie ernstige probleme in die gesinsmilieu.

1.8 ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM: 'N ALGEMENE OORSIG

1.8.1 'N HISTORIESE KONTEKSTUALISERING RAKENDE KINDERSORGSKOLE

Kindersorgskole het hulle ontstaan gehad in 1917 onder die Departement van Gevangeniswese. Sedertdien het die siening oor die opvoeding van pedagogies verwaarloosde leerders baie verander en in die praktyk 'n werklikheid geword (Badenhorst, 1994:1). Du Toit (2005a:2) verwys na die versorging van die gedragsgestremde leerder in die gemeenskap as die ideale soort sorg. Wanneer dié hulp egter ontbreek, word die leerder verwys vir pleegsorg. Indien pleegsorg faal, word kindersorgskool as oplossing gebied. Die kindersorgskool is dus die laaste kontinuum van versorging waarop die leerder aangewese is, indien kindersorgskool ook faal.

Kindersorgskole funksioneer primêr onder die beheer van die Departement van Onderwys en Kultuur. (Departement van Onderwys en Kultuur, 1985:48). Die hoofdoel van 'n kindersorgskool is die skepping van 'n opvoedkundige leefwêreld waarin die pedagogies verwaarloosde leerder dit kan inhaal wat voor toelating ontbeer moes word, en waar dit wat in die opvoeding van die leerder skeefgeloop het, reggestel moet word (Badenhorst 1994:13). Hierdie doel en taak word in die Departement van Onderwys en Kultuur (1982:45) se verslag omskryf as "...the removal of emotional blocks by psychotherapy so that habilitation – attitude toward life and good habits with regard to the physical, spiritual, mental, emotional, cultural, religious and social functions (including leisure and recreation) – can take place again." 'n Holistiese, geïntegreerde diens word dus, waar moontlik, deur die kindersorgskool gelewer (Du Toit, 2005a:2).

Wetgewing rakende die versorging van sorgbehoewende leerders is herhaaldelik aangepas oor die afgelope jare. Tans is die Wet op Kindersorg, Wet nr. 74 van 1983, van toepassing op leerders wat na kindersorgskole verwys word. Dié Wet maak voorsiening vir maatreëls om leerders wie se gedrag so problematies geraak het dat dit ander individue en die gemeenskap nadelig raak, uit die gemeenskap te verwyder. Daar bestaan ook maatreëls om die leerder wat opvoedingsmatig of andersins ernstig verwaarloos is, te beskerm en na die kindersorgskool oor te plaas (Le Roux, 1990:2). Kindersorgskole fokus op die regte van leerders en dit word prakties verantwoord in die hantering van leerders, met inagneming van die wetgewing oor kinderrregte wat ontwikkel is deur die VN-konvensie, en beskerm word in die Suid-Afrikaanse Grondwet (Du Toit, 2005a:2).

1.8.2 ONTSTAAN EN ONTWIKKELING VAN ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM

Ná afloop van die Anglo-Boereoorlog het omvangryke armoede in Bloemfontein geheers, met die gevolg dat baie leerders as sorgbehoewend verklaar is. In 1921 is hierdie kinders oorgeplaas na 'n veilige hawe van versorging en opvoeding in die Tempe-basis wat voldoende geriewe gehad het. (Du Toit, 2005b:1).

Van Schalkwyk (1983:21) noem dat die Nywerheidskool Tempe in ou geboue van die Departement van Verdediging gehuisves is. Die skool het tot stand gekom met die doel om seuns en dogters onder die ouderdom van dertien jaar voor te berei vir industriële opleiding, vandaar die benaming "nywerheidskool". Die ontstaan van Tempe Nywerheidskool vir dogters was dus as gevolg van die heersende omstandighede en tydelik van aard weens die onvanpaste omgewing. Komitees wat ondersoek ingestel het na belangrike aspekte van kindersorg- en verbeteringskole, het bevind dat die verwysing na "Nywerheidskool" verouderd is en impliseer dat leerders vir nywerheidswerk opgelei word, wat die daadwerklike aard en funksie van hierdie skole nie werklik beskryf nie. Vervolgens is daar besluit dat "Kindersorgskole" 'n meer geskikte benaming sou wees (Departement van Onderwys en Kultuur, Administrasie: Volksraad, 1985:2).

In 1983 word die skool se naam verander na Rosenhof Hoërskool, en verskuif die skool na nuwe geboue in 'n meer geskikte omgewing (Du Toit, 2005b:1). By geleentheid van die amptelike ingebruikneming van die nuwe gebouekompleks op 25 Februarie 1983 het die destydse Direkteur-Generaal van die Departement van Nasionale Opvoeding, dr. P.S. Meyer, na Rosenhof Hoërskool verwys as 'n tuiste, 'n plek van onderrig en opleiding, van opvoeding en heropvoeding, en 'n plek van voorbereiding vir die toekoms (Van Schalkwyk, 1983:21).

In 2000 word die benaming verander na Rosenhof Jeugsorgsentrum ingevolge 'n bepaling van die Vrystaatse Skool vir Opvoedkunde (Wet nr.1 van 2000), soos vervat in Wet nr. 74 van 1983, wat die geskikste term is op grond van die omvattendheid van die terapeutiese programme wat aldaar aangebied word.

1.8.3 TERAPEUTIESE PROGRAMME

1.8.3.1 DEFINISIE EN OMSKRYWING

Die term “terapie” kan beskryf word as “geneeskundige herstel” (Kazdin, 2000:40). Dit verwys na die bestuur van die leerder se ontwikkeling deur middel van verskillende aktiwiteite wat gerig is op die geheelvorming van die leerder in ooreenstemming met die programme aangebied deur die kindersorgskool. Die vestiging van betekenisvolle interpersoonlike verhoudings tussen volwassenes en leerders en die aangemoedigde bemeestering van vaardighede en behaling van prestasies in lewensaspekte, is belangrike hulpmiddels wat die leerder lei tot die ontwikkeling van eie probleemoplossingstrategieë. Terapeutiese sorg word dus gekenmerk deur innerlike samehangendheid wat die leerder toelaat om te ontwikkel binne ‘n konstante verwysingsraamwerk (Pumariega, Winters en Huffine, 2003:404). Die term “terapeuties” aksentueer dus alle handeling deur die opvoeder wat hulpverlening aan die leerder in opvoedingsnood ten doel het (Knock en Kazdin, 2001:156).

1.8.3.2 DOEL MET DIE AANBIEDING VAN PROGRAMME

Die gees van kindersorgskoolprogramme word geïnspireer deur die volgende woorde van die Suid-Afrikaanse patriot, Nelson Mandela, “...if enough people were touched and imbued by the spirit of caring, it would in time change the whole landscape of how children are treated in this country...” (Allsopp en Thumbadoo, 2002:22).

Kindersorg fokus primêr op die groei en ontwikkeling van leerders in totaliteit. Kindersorgprogramme is dus hoofsaaklik gerig op die verbetering van die leerder se totaliteitsfunksionering deur middel van terapeutiese tussentrede (Anglin, 1999:145).

Programme moet ‘n duidelike doelstellings- en ontwikkelingsraamwerk hê. Die sirkelgang van dapperheid (“circle of courage”) is ‘n programbasis wat vir jare deur die inboorling Amerikaanse stamme op eie bodem onderskryf is, en deur Brentro *et al.* (1990:34) hersien is. “Children need the help to know who they are, from where they came, where they are at, what they can do, and where they are capable of going” (Lasson, 2002:176). Hierdie aanhaling beaam die opvatting van Brentro *et al.* (1990:26) dat leerders nie ‘n sin van eiewaarde kan ontwikkel indien hul nie die geleentheid gebied word om van waarde vir andere te wees nie. Hierdie konsep beklemtoon die koestering en ontwikkeling van selfrespek wat deur Brentro, Brokenleg en Van Brockern (1990:35) as die kernaspek van ontwikkeling by die sirkelgang van dapperheid beskryf word. Die genoemde program bestaan uit die volgende vier beginselfases:

- die bevrediging van die behoefte “om te behoort”;
- die skep van geleenthede om te kan bemeester;
- die aanmoediging van onafhanklikheid; en
- die vind van deugsamheid in die waarde van mededeelsaamheid.

Die bogenoemde beginselfases is volgens Allsopp en Thumbadoo (2002:14) onderworpe aan drie assesseringsprosedures wat die volgende insluit:

- verandering van die omgewing;
- verandering van die leerder; en
- verandering van houdings en verwagtinge.

Hierdie omvattende beginselraamwerk word geïnkorporeer by die kindersorgskool se taak, wat verseker dat daar op terapeutiese wyse aan die leerder die geleentheid gebied word om helende en opbouende beginsels te kan kweek (Badenhorst, 1994:12). Die opvoedkundig-terapeutiese kenmerke van die kindersorgskoolprogramme wat aangebied word, word as volg deur Badenhorst (1994:13 - 17) beskryf:

- aanvaarding van die leerder soos hy is, sowel as sy reg om kind te wees;
- die bied van geleenthede aan leerders om self besluite te neem en aanvaarbare keuses maak;
- die bied van gevoelens van veiligheid en geborgenheid deur middel van die handhawing van orde en dissipline;
- ‘n holistiese spanbenadering word gevolg, waar spanwerk van die multi-professionele span die kernsaak is waarom alles in die terapeutiese gemeenskap van die kindersorgskool draai;
- die skenk van besondere aandag aan die opbou en versterking van leerders se ego, selfbeeld en selfkennis. Die gebrek aan persoonlike en sosiale vaardighede word aangespreek deur die aanbieding van programme wat lewensvaardighede ontwikkel en op persoonlike en sosiale opvoeding gerig is (Charlton en Jones, 1996:175).

- die aanmoediging van 'n positiewe ingesteldheid wat gekenmerk word deur 'n stelsel wat die gevoel daarvan "om te behoort" versterk. Alle vorms van sukses word erken, en daar word, volgens Charlton en Jones (1996:75), voortdurende pogings aangewend om die leerders te motiveer.
- individuele aandag word sover as moontlik aan alle leerders geskenk omdat leerders uiteenlopende verskille toon ten opsigte van fisiese, psigiese en skolastiese funksionering. Die Amerikaanse gesegde: "Tell me and I'll forget. Show me, and I may not remember. Involve me, and I'll understand" beklemtoon die noodsaaklikheid daarvan om alle leerders te betrek en persoonlik te akkommodeer om sodoende 'n suksesvolle verandering in hulle lewens teweeg te bring (Wilmshurst, 2004:3).

Ben-Arieh (2000:250) kom tot die slotsom dat terapeutiese programme 'n holistiese benadering, met die fokus op die leerders, moet volg ten einde die basiese behoeftes aan veiligheid, "om te behoort", liefde en respek te bevredig.

1.8.3.3 DIE PROGRAMME AANGEBIED IN ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM

Allsopp en Thumbadoo (2002:14) se beskrywing van die besondere doel van die kindersorgskool waarin klem gelê word op leerlinggerigte opvoedkundig-terapeutiese programme, vind definitief aansluiting by die terapeuties-pedagogiese klimaat wat in Rosenhof Jeugsorgsentrum heers. Gerber (2004:5) is die mening toegedaan dat die visie van Rosenhof Jeugsorgsentrum die totale opvoeding van alle leerders behels.

In die literatuur word duidelike riglyne vir programme wat vir leerders met 'n behoefte aan versorging en beskerming aangebied word, gegee. Ingevolge die Inter-ministerial committee on young people at risk (1996:59) moet programme voorsiening maak vir 'n reeks gepaste kindersorgdienste aan die gemeenskap wat poog om familiebande te herstel, vroeë ingryping te inisieer en opvoedkundige oorbrugging te bewerkstellig. Du Toit (2005a:1) ondersteun die opvatting dat die programme geskik moet wees vir die individuele leerder, die familie, en die gemeenskap, wat impliseer dat die programme buigsaam moet wees. Die residensiële versorgingsprogramme moet ook leerders se fisiese behoeftes bevredig, sowel as hulle emosionele, geestelike, intellektuele en sosiale behoeftes (Allsopp en Thumbadoo, 2005:15). Rosenhof Jeugsorgsentrum wend die volgende pogings aan om aan hierdie vereistes te voldoen:

Binne Rosenhof Jeugsorgsentrum se akademiese en residensiële program, sowel as op buitemuurse gebied, word terapeutiese hulp deur 'n multi-professionele span verleen. Die genoemde span bestaan uit die skoolhoof, die bestuurspan van die skool, onderwysers, kinderversorgers, koshuismoeders, skoolsielkundiges, die maatskaplike werker en verpleegkundiges. 'n

Leerlingmerietestelsel word gevolg met die doel om aan elke leerder voor te hou watter gedrag, binne die norme van die samelewing, aanvaarbaar of onaanvaarbaar is. Leerderbesprekings word gereeld gehou waartydens evalueringpunte deur die multi-professionele span aan die leerders toegeken word. Tydens hierdie proses word aanvaarbare gedrag positief versterk deur beloning, terwyl gepoog word om onaanvaarbare gedrag af te leer deur middel van die weerhouding van voorregte (Mocke, 1995:4-55). Volgens du Toit (2005a:2) kan hier verwys word na herstellende geregtigheid wat as alternatief teenoor die ou beginsel van tug van toepassing is by Rosenhof Jeugsorgsentrum, waar die klem nie val op die straf van die oortreder nie, maar eerder aanmoediging van beter gedragsoptredes om die oortreder tot beter insigte te bring.

Rosenhof Jeugsorgsentrum handhaaf 'n omvangryke terapeutiese program wat in verskeie subprogramme ingedeel kan word. Hierdie programme berus op die vier afdelings van die sirkelgang van dapperheid, daargestel deur Brentro, Brokenleg en Van Brockern. (1990:37-44), wat aanmoediging van die gevoelens van “om te behoort”, bemeestering, onafhanklikheid en mededeelsaamheid insluit.

Wanneer daar verwys word na die gevoel van “om te behoort”, is Menniger (soos aangehaal in Brentro, Brokenleg en Van Brockern. 1990:38) van mening dat hedendaagse leerders “kunsmatige” gevoelens van “om te behoort” najaag omdat hierdie behoefte nie bevredig word binne familie-, skool- en gemeenskapsverband nie. Vir baie sorgbehoewende leerders word die gevoel van “om te behoort” ervaar in 'n verhouding met volwassenes wat aan hulle erkenning bied, sowel as weens interaksie binne die portuurgroep wanneer sosialisering in die residensiële opset plaasvind (Arieli, Beker en Kashti, 2001:409).

Aanvullend tot biologiese en interpersoonlike behoeftes, streef leerders ook na die bemeestering van hulle omgewing (Brentro, Brokenleg en Van Brockern, 1990:39). Die bevrediging van die leerder se bekwaamheidsbehoefte versterk sy ingesteldheid op verdere prestasie, en om sosiale aansien te bekom en innerlike bevrediging te verkry (Brentro, Brokenleg en Van Brockern, 1990:40). Rosenhof Jeugsorgsentrum poog dus om positiewe ontwikkeling van en ervaring deur leerders te beklemtoon en te versterk deur 'n leerder-gesentreerde benadering te volg (Du Toit, 2005a:3).

Du Toit (2005a:1) beklemtoon dat die skep van geleentheid vir die leerder om onafhanklik op te tree, van die uiterste belang is om by die leerder respek vir volwassenes aan te leer, sowel as aanvaarbare en gepaste gedrag in alle omstandighede te openbaar. Brentro, Brokenleg en Van Brockern (1990:41) is ook van mening dat die gedrag van leerders wat nie 'n geleentheid tot onafhanklike optrede gebied word nie, tekens toon van aangeleerde hulpeloosheid, afwesigheid van innerlike kontrole en 'n tekort aan instrinsieke

motivering. By Rosenhof Jeugsorgsentrum word aan leerders die geleentheid gebied om bemagtig te word deurdat hulle lewensvaardighede aanleer en hulle verantwoordelike sin ontwikkel word (Du Toit, 2005a:1).

Volgens Brento, Brokenleg en Van Brockern (1990:44-45) is die hoogste taak wat deur die mens bemeester kan word, om mededeelsaam en onselfsugtig op te tree. Hulle voer verder aan dat gedragsgestremde leerders se selfwaarde en selfrespek verhoog word sodra hulle betrokke raak in die versterking van die positiewe waarde van mededeelsaamheid teenoor andere. Dit is dus voor die handliggend dat hulpverlening aan andere lei tot 'n verbeterde selfbeeld wat leerders help om minder klem op hulle eie probleme te lê en eerder andere se welstand na te strew.

Die volgende terapeutiese subprogramme (met verkorte onderafdelings) word deur Rosenhof Jeugsorgsentrum aangebied, soos uiteengesit deur Grobbelaar (2001:1-5) (Sien Bylaag A vir 'n skematiese uiteensetting hiervan):

1. *Primêre versorgingsprogramme aangebied deur koshuisopvoeders en die professionele suster sluit die volgende in:*
  - 1.1 Fisiese versorgingsprogramme.
  - 1.2 Omgewingsversorgingsprogramme.
  - 1.3 mediese versorgingsprogramme.

2. *Institusionele gestruktureerde programme aangebied deur onderwysers sluit die volgende in:*
  - 2.1 Akademiese programme
    - Graad 8 – 9 : OBE
    - Graad 10 – 12: Vrystaat-sillabus
    - ABET 1-4: “Adult-based educational training”

  - 2.2 Sportprogramme
    - Swem
    - Vlugbal
    - Tennis
    - Atletiek
    - Netbal
    - Hokkie
    - Aërobiese oefeninge

  - 2.3 Kulturele programme
    - Koor
    - Revue
    - Landsdiens
    - ASCA

3. *Algemene voorkomingsprogramme aangebied deur sielkundiges en kinderversorgers sluit die volgende in:*

3.1 Lewensvaardighede

- HIV-programme
- Selfbeeld
- Kommunikasie

3.2 NICRO-programme (NICRO staan vir “National Institution for Crime Prevention an Reintegration of Offenders”) NICRO is ‘n nie-winsgewende organisasie wat in 1992 gestig is (Johansson en Palm. 2003:328).

- “Yes”-programme
- Beplanning vir die toekoms
- Roeteprogramme

4. *Psigologiese terapie aangebied deur sielkundiges sluit die volgende in:*

4.1 Individuele voorligtingsprogramme

4.2 Individuele terapie

- Gespesialiseerde sielkundige ingryping
- Verkragting
- Hantering van egskeiding - binne familieverband
- Aanpassing by die struktuur

4.3 Programme vir spesifieke behoeftes

- Interpersoonlike verhoudings
- Eerlikheid, diefstal
- Weglopery

5 *Vaardigheidontwikkelingsprogramme aangebied deur kinderversorgers:*

- Noodhulp
- Entrepreneurskap
- Die vervaardiging van artikels

Die bogenoemde terapeutiese ingrepe kan beskou word as boustene wat lei tot die verwesentliking van sukses, omdat die leerder gelei word na selfbegrip, selfbeoordeling, selfbeeldversterking en aanvaarding van verantwoordelikheid op die weg na onafhanklikheid en volwassenheid (Gerber, 2004:5).

Elke lid van die multi-professionele span speel ‘n groot rol in die lewering van ‘n gespesialiseerde bydrae tot die totale opvoeding van die leerders. Die multi-professionele span behoort dus ortopedagogies onderleg te wees en te beskik oor terapeutiese vaardighede (Allsopp en Thumbadoo, 2002:15). Die formulering

van programme en die bereiking van terapeutiese doelstellings met die leerders is volgens Coetzee (1992:4) totaal afhanklik van 'n spanpoging deur die multi-professionele span.

Volgens Badenhorst (1994: 17) hang die effektiwiteit van die programme af van hoe dit binne die skoolorganisasie as 'n geheel inskakel, asook hoe dit deur die personeel ondersteun word. Hy beweer verder dat geen diens in die kindersorgskool wat in isolasie geskied, suksesvol kan wees nie. Spanwerk word beklemtoon as die kern van die saak waarom alles in die terapeutiese gemeenskap van die kindersorgskool draai. Du Toit (2005a:1) beaam dat elke professionele persoon wat toetree tot die opvoeding van die kindersorgskoolleerder, aanspreeklikheid en verantwoordelikheid moet aanvaar vir gepaste optredes en hoë-kwaliteit dienslewering.

Gerber (2004:1) verwys na die toepassing van die ontwikkelingsmodel van assessering om sukses met die terapeutiese programme te kan behaal. Die behoefte om êrens te behoort, word aangespreek deur die herkenning van die belangrikheid van die familie en die waarde van goeie familiebande. Die multi-professionele span, sowel as die maatskaplike werker, gee baie aandag aan die herstel van gebroke familiebande. Besoeke, eendag-verlof, naweekverlof en vakansieverlof word gereël en die leerders se progressie word deurgaans gemonitor. Volgens Gerber (2004) verskaf elke vakansie wat deur die leerder tuis deurgebring word, 'n aanduiding van hoe suksesvol Rosenhof Jeugsorgsentrum voorsien het in die basiese behoefte van die leerder om te behoort. Gerber vermeld dat dit die hoofdoelwit van die sentrum is om familiebande permanent te herstel. Du Toit (2005a:1) ondersteun hierdie siening deur te bevestig dat daar in Rosenhof Jeugsorgsentrum hoofsaaklik op die herstel van die gesin as eenheid oor 'n tydperk gefokus word. Gedurende 2004 is 35% van die leerders aan Rosenhof Jeugsorgsentrum in hulle families teruggeplaas en 25% het die skool verlaat ná voltooiing van die akademiese programme.

Volgens Gerber (2004:3) is die hoofsaak van die adolessent die ontwikkeling van 'n eie identiteit. Die multi-professionele span by Rosenhof Jeugsorgsentrum evalueer elke drie weke die leerders ten einde hul verantwoordelikhedsin, innerlike kontrole/selfbeheersing, betroubaarheid, netheid en algemene optrede teenoor personeel en andere te bepaal. Hiervolgens word daar gedifferensieer in die mate van vryheid wat aan elke leerder toegestaan word. Ongeveer 40% van die leerders het 'n voldoende verantwoordelikhedsin ontwikkel om toegelaat te word om die terrein selfstandig te verlaat en sonder toesig inkopies in nabygeleë winkelsentrums te gaan doen. Hierdie leerders geniet die vertroue van die personeel en word dus 'n geleentheid tot onafhanklike optrede gebied. Gelykheid/normalisasie word dus verkry deur die blootstelling van leerders aan normatiewe uitdagings, byvoorbeeld aktiwiteite en geleenthede wat deelname deur en ontwikkeling van die leerders bevorder (Du Toit, 2005a:2).

Geleenthede wat geskep word vir die ontwikkeling van 'n gees van mededeelsaamheid is volgens Gerber (2004:4) belangrik om die groei van die individuele persoonlikheid te verseker en die individu te help om sy/haar volle potensiaal te kan bereik. Omdat Rosenhof Jeugsorgsentrum 'n nie-rassige, multikulturele gemeenskap is, word die leerders blootgestel aan die volle Suid-Afrikaanse bevolkingsverskeidenheid. Daar word dus toegang tot gepaste kulturele ervarings aan die leerders gebied (Du Toit, 2005a:3). Die etos van die sentrum is gebaseer op bekende Christelike beginsels soos agting en omgee vir mekaar, sowel as lojaliteit en sensitiwiteit vir andere se gevoelens. Daar word gepoog om die leerders voor te berei om as welaangepaste burgers hulle plek in die Suid-Afrikaanse gemeenskap in te neem (Gerber, 2004:4).

Die einddoel van die sentrum kan beskryf word as 'n terapeuties-gemotiveerde poging om die leerder wat as 'n sorgbehoewende opgeneem is, uiteindelik uit te plaas in die samelewing as 'n goedversorgde, sosiaal aangepaste en geestelik toegeruste jeugdige. Volgens Allsopp en Thumbadoo (2002:14) word selfdestruktiwe leerders deur rehabilitasie en herstel gelei tot sukses en bemeestering.

1.9 SAMEVATTING

Talle adolessente word weens ongunstige sosio-maatskaplike omstandighede en 'n verbrokkelende gesinsituasie in opvoedingsnood gedompel. Die betrokke adolessente reageer dikwels deur erge problematiese gedrag te openbaar. Die Wet op Kindersorg (1983) maak voorsiening vir die verwysing, opname en heropvoeding van hierdie leerders in die kindersorgskool.

Die kindersorgskool is egter nie 'n instituut waarna leerders gestuur word om eenvoudig net aan te pas nie. Hierdie sentrum moet in elke opsig so gestruktureer wees dat dit sover as moontlik in elke kind se individuele behoeftes kan voorsien. Die psigoterapeutiese behandeling en algemene terapeutiese benadering wat gevolg word ten opsigte van die verbetering van die gemoedslewe van die leerders speel 'n kardinale rol in die heropvoedingsprogram van die kindersorgskool.

Uit die literatuurstudie het dit duidelik geblyk dat Rosenhof Jeugsorgsentrum in meer as een opsig genoegsame voorsiening maak vir die bevrediging van leerders se individuele behoeftes deurdat 'n terapeutiese aanslag gevolg is wat die totale opvoeding van alle leerders in die sentrum as doelwit stel. Daar word dus aan die sorgbehoewende leerder 'n terapeutiese tuiste gebied waar hy/sy gelei word tot selfstandigheid, onafhanklikheid en volwassenheid deurdat aan hierdie pedagogies verwaarloosde leerders die geleentheid gebied word om hulle eie probleme te verwerk en te oorbrug. Sodoende kan hulle ontwikkel om as volwaardige, toegeruste landsburgers hulle plek in die samelewing in te neem. Hierdie nougesette taak kan onmoontlik sonder die moeite, liefdevolle en

volgehoue hulpverlening, ondersteuning en motivering van die multi-professionele span geskied.

Die navorser het deur middel van die literatuurstudie 'n doelbewuste poging aangewend om die omstandighede rondom die sorgbehoewende leerder beter te verstaan, en om die waarde van kindersorgskole te bekemtoon, met spesifieke verwysing na die rol van Rosenhof Jeugsorgsentrum in hierdie verband. Verder het die navorser dit ten doel gestel om uiteindelik enkele individue aan te spoor om hierdie leerders en sentrums deur woord en daad by te staan in 'n poging om die ongelukkige leerders weer 'n houvas op die lewe te probeer gee.

1.10 BIBLIOGRAFIE

AFRICA FOCUS BULLETIN. 2005. *South Africa: Mortality statistics, aids action*. Getrek op Internet: 5 April 2005. Beskikbaar by url: <http://www.africafocus.org/docs05/tac0502.php>

ALLSOPP, M. & THUMBADOO, Z. 2002. *Child and youth care in post-apartheid South-Africa: Innovative responses to the challenges of poverty and aids*. Getrek op Internet: 4 April 2005. Beskikbaar by url: http://www.cyc-net.org/cyc-online/cycol_0802.allsopp.html

ANGLIN, J. 1999. 'The uniqueness of child and youth care: a personal perspective.' *Child and youth care forum*, 28(2): 143-150.

ARIELI, M.; BEKER, J.; KASHTI, Y. 2001. 'Residential group care as socializing environment.' *Child and Youth care forum*, 30(6): 403-414.

BADENHORST, M.G. 1994. *Die Kindersorgskool as terapeutiese gemeenskap*. Bloemfonteinse referaat.

BEN-ARIEH, A. 2000. 'Beyond Welfare: Measuring and monitoring the state of children – new trends and domains.' *Social indicators research*, 52(3): 235-257.

BLOM, J. 1988. *Die residensiële versorgingstruktuur van die kindersorgskool*. Universiteit van die Vrystaat. Bloemfontein. (M.Ed verhandeling)

BRENTRO, L.K., BROKENLEG, M. & VAN BROCKERN, S. 1990. *Reclaiming youth at risk: our hope for the future*. Bloomington: National Education.

CASPI, A; TAYLOR, A.; MOFFITT, T.E.; & PLOMIN, R. 2000. 'Neighborhood deprivation affects children's mental health: Environmental risks indentified in genetic design'. *Psychological Science*, 11(4): 338.

CHARLTON, T and JONES, K. 1996. *Overcoming learning and behaviour difficulties*. London and New York: Routledge.

CHRISTOPHERSEN, E.R. & MORTWEET, S.L. 2001. *Treatments that work with children*. Washington, D.C: American Psychological Association.

COETZEE, C.A. 1992. *Psigososiale kenmerke van bedrukte gekommitteerde adolessente in kindersorgskole*. Universiteit van Port Elizabeth. Port Elizabeth (D Phil proefskrif.)

DEPARTEMENT VAN ONDERWYS EN KULTUUR, ADMINISTRASIE:
VOLKSRAAD. 1985. *Verslag van die komitees wat ondersoek ingestel het na sekere aspekte van kindersorgskole*. Pretoria: Staatsdrukker.

DIE KONSTITUSIONELE REGTE VAN KINDERS EN DIE VOORKOMING VAN
GEORGANISEERDE GEWELD. Wet nr 121 van 1998. Staatsdrukker: Pretoria.

DU TOIT, A. 2005(a). *Personeelontwikkeling: Beginsels vir die kindersorgsisteem*. Bloemfontein.

DU TOIT, A. 2005(b). *Verslag van Rosenhof Jeugsorgsentrum se geskiedkundige oorsig*. Bloemfontein.

EDDY, J.M. & REID, J.B. 2002. *The antisocial behavior of the adolescent children of incarcerated parents: A developmental perspective*. U.S. Department of Health and Human Services Conference.

ERK, R.R. 2004. *Counselling treatment for children and adolescents with DSM-IV-TR disorders*. New Jersey: Pearson Education.

FARREL, P. 1995. *Children with emotional and behavioural difficulties*. London. Washington, D.C: The Falmer Press.

FREE STATE DEPARTMENT OF EDUCATION. 2004. *OBE Info, Curriculum Service*, (5): 1-4

GERBER, S. 2004. *Ontwikkelingsmodel van assessering: prysuitdelings-toespraak*. Bloemfontein: Rosenhof Jeugsorgsentrum.

GROBBELAAR, K. 2001. *Program-uiteensetting van Rosenhof Jeugsorgsentrum*. Bloemfontein: Rosenhof Jeugsorgsentrum.

HAIT, E. 2003. *Puberty and adolescence*. Getrek op die Internet: 5 April 2005. Beskikbaar by url: <http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/ency/article/001950.html>

HINSHAW, S.P., & LEE, S.S. 2003. 'Conduct and oppositional defiant disorders' *Child psychopathology*, 2: 144-198.

JOHANSSON, K. & PALM, T. 2003. 'Children in trouble with the law: child justice in Sweden and South Africa'. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 17(1): 308-337.

JOHNSON, E.I. & WALDFOGEL, J. 2002. *Children of incarcerated parents: cumulative risk and children's living arrangements*. Columbia: University School of Social Work.

JONKER, J.F.J. 1987. *Die behoefte aan 'n residensiële sentrum vir die intensiewe korttermynbehandeling van kinders met gedrags- en aanpassingsprobleme*. Universiteit van Pretoria: Pretoria (M A verhandeling).

KAZDIN, A.E. 2000. *Psychotherapy for children and adolescents*. New York: Oxford University Press.

KNOCK, M.K. & KAZDIN, A.E. 2001. 'Parent expectancies for child therapy: assessment and relation to participation in treatment.' *Journal of child and family studies*. 10(2): 155-180.

LASSON, S.M.L. 2002. 'The cultural dimension in childhood'. *Child and Youth Care Forum*, 31(3): 163-176.

LE ROUX, D.S.J. 1990. *'n Ortopedagogiese evaluering van die hulpverlening aan die kind in die kindersorgskool*. Universiteit van Pretoria: Pretoria (M Ed verhandeling).

LESIA OESTERREICH, M.E. 1995. *Children with disabilities or special needs*. Getrek op Internet: 5 April 2005. Beskikbaar by url: <http://www.nccbh.org/diversity/divers.disable.special.html>

LIANG, H.; FLISHER, A.J.; CHALTON, D.O. 2002. 'Mental and physical health of out of school children in South African township'. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 11(6): 257-260.

LINGREN, H.G. 1995. *Adolescence and peer pressure*. 2005, Getrek op Internet:, 5 April 2005. Beskikbaar by url: www.ianr.unl.edu/pubs/family/nf211.html

MASH, E.J. & BARKLEY, R.A. 2003. *Child psychopathology*. 2nd Edition. New York: The Guilford Press.

MATHIJSEN, J.J.J.P.; KOOT, H.M. & VERHULST, F.C. 1999. *Predicting change in problem behavior from child and family characteristics and stress in referred children and adolescents*. USA: Cambridge University Press.

MOCKE, A. 1995. *Die effek van 'n Kindersorgskool op die persoonlikheidsontwikkeling van adolessente meisies*. Universiteit van Stellenbosch: Stellenbosch (M A verhandeling)

NEL. L.J. 1981. *'n Ondersoek na die pedagogiese implikasies van enkele fasette van die persoonbeeld van die nywerheidskoolleerling*. Universiteit van Suid-Afrika: Pretoria (D Ed proefskrif).

NELSON, T.C. 1976. *A case study of children with deviant behaviour in a social system*. Potchefstroom Universiteit. (M A verhandeling).

PIENAAR, P.J.J. 1970. *'n Sosiologiese studie oor sekere aspekte van die kind in die Nywerheidsskool*. Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys. Potchefstroom. (M A verhandeling).

PUMARIEGA, A.J.; WINTERS, N.C.; HUFFINE, C. 2003. 'The evolution of systems of care for children's mental health: Forty years of community child and adolescent psychiatry.' *Community Mental Health Journal*. 39(5): 399-425.

REPORT OF THE COMMITTEE OF INQUIRY INTO CERTAIN ASPECTS OF CHILD CARE. 1982. Pretoria: Staatsdrukker.

RUTTER, M.; GILLER, H.; HAGELL, A. 1998. *Antisocial behaviour by young people*. U.K. University of Cambridge.

SEMINAAR VIR HOOFDE VAN KINDERSORG- EN VERBETERINGSKOLE. 1993. *Beleidsaspekte met betrekking tot die Wet op Kindersorg, met spesiale verwysing na die bestuurstaak van die Hoof verbonde aan 'n Kindersorg- en Verbeteringskool*. Pretoria.

THE INTER-MINISTERIAL COMMITTEE ON YOUNG PEOPLE AT RISK. 1996. *Interim policy recommendations*. Pretoria.

THE OFFICE OF EDUCATIONAL RESEARCH AND IMPROVEMENT, DEPARTMENT OF EDUCATION. 1996. *Preventing antisocial behaviour in disabled and at-risk students*. Getrek op die Internet: 28 April 2004. Beskikbaar by url: <http://www.ldonline.org/ldindepthe/addadha/ealbehaviour.html>.

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES. 1999. *Mental Health: a report of the Surgeon General*. Rockville, MD: USA.

VAN SCHALKWYK, M.A.A. 1983. Die Hoërskool Rosenhof, Bloemfontein. *Opvoeding en Kultuur*, 6(2): 21. Pretoria: Die staatsdrukker.

VOGEL, W. & HOLFORD, L. 1999. 'Child psychiatry in Johannesburg, South Africa.' *European Child and Adolescent Psychiatry*, 8(3): 181-188.

WET OP KINDERSORG. 1983 (Wet nr. 74 van 1983). Staatskoerant. Kaapstad.

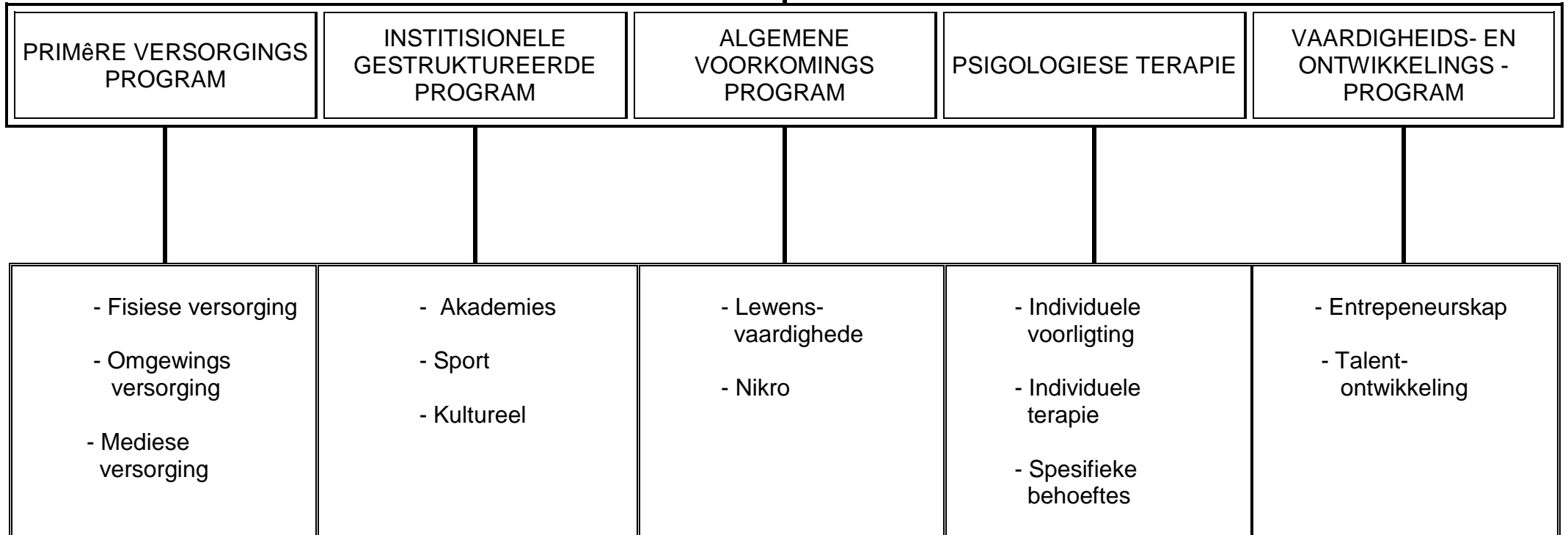
WILMSHURST, L. 2004. *Child and adolescent psychopathology*. London: Sage Publications.

WOOLARD, I. 2002. *An overview of poverty and inequality in South Africa*. S.A. DFID.

ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM AS TERAPEUTIESE PROGRAM

INHOUDSOPGAWE

BLADSY

ARTIKEL 2:

EVALUERING VAN DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM – 'N EMPIRIESE ONDERSOEK

2.1	INLEIDING	1
2.2	PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE	1
2.3	DOEL MET DIE ONDERSOEK	2
2.4	METODE VAN ONDERSOEK	2
2.4.1	SAMESTELLING VAN ONDERSOEKGROEP	2
2.4.2	KRITERIA VIR INSLUITING IN ONDERSOEKGROEP	3
2.4.3	VERANDERLIKES	4
2.4.4	UITVOER VAN DIE ONDERSOEK	4
2.4.5	MEETINSTRUMENT	4
2.4.6	ONTLEDING VAN DATA	6
2.5	RESULTATE	7
2.5.1	INLEIDING	7
2.5.2	VERWERKINGSTRATEGIE	7
2.5.3	BEVINDINGS EN BESPREKINGS	8
2.5.3.1	BESKRYWENDE STATISTIEK	8
2.5.3.2	INFERENSIËLE STATISTIEK	15
2.6	GEVOLGTREKKING	24

2.7	LEEMTES IN ONDERSOEK	24
2.8	AANBEVELINGS	25
	BIBLIOGRAFIE	26

ARTIKEL 1: OPSOMMING

ARTICLE 1: SUMMARY

ARTIKEL 2: OPSOMMING

ARTICLE 2: SUMMARY

BYLAE A: SELFGESTRUKTUREERDE VRAELYS
ANNEXURE A: SELF-STRUCTURED QUESTIONNAIRE

EVALUERING VAN DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM – ‘N EMPIRIESE ONDERSOEK

2.1 INLEIDING

Onderwysers van kindersorgskole word dikwels gevra of die skool daarin slaag om sorgbehoewende leerders te rehabiliteer, en indien wel, tot watter mate dit moontlik is (Van Rooyen, 1984:122). Dit is dus voor-die-hand-liggend dat die effektiwiteit van die terapeutiese programme wat aangebied word in kindersorgskole in ‘n groot mate die totale ontwikkeling en rehabilitering van die leerders sal bepaal.

In Junie 1996 is programme, wat aan leerders regoor die land aangebied is, geëvalueer deur die IMC (*Inter-Ministerial Committee on young people at risk*). Hierdie Komitee het bevind dat daar ‘n tekort aan gepaste ontwikkelings- en terapeutiese programme in kindersorgskole is. Volgens die IMC het baie min instansies individuele behandelings- of ontwikkelingsplanne vir leerders aangebied (The inter-ministerial committee on young people at risk, 1996:12). Verder blyk dit duidelik uit die literatuur dat die onderhoud van kindersorgskole ‘n geweldige duur projek is en dat daar tot dusver min navorsing in Suid-Afrika gedoen is om die doeltreffendheid van dié skole te probeer bepaal (Allsopp en Thumbadoo, 2002:4).

Daar is gevolglik geen standaard kriteria geïdentifiseer waaraan die sukses van sodanige instansies gemeet kan word nie. In die lig van die bogenoemde, is besluit om ‘n empiriese ondersoek te loods ten einde die effektiwiteit van die terapeutiese programme aangebied by die Rosenhof Jeugsorgsentrum te probeer bepaal.

2.2 PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVRAE

Die sorgbehoewende leerder en sy versorging is volgens Byrne, Browne en Roberts (2002:2) een van die grootste sosiale verantwoordelikhede waarmee die moderne wêreld gekonfronteer word. Risiko-elemente, wat ontstaan as gevolg van ‘n geskiedenis van fisiese en emosionele deprivasie of mishandeling van die sorgbehoewende leerder, kan slegs met behulp van hoë-kwaliteit professionele ingryping reggestel word (The inter-ministerial committee on young people at risk, 1996:17). Dit is volgens Nel (1981:367) duidelik dat hierdie professionele persone met ‘n besondere kategorie leerder te make het, wat op ‘n spesifieke wyse deur terapeutiese opvoedingsbemoëienis tot volwaardige volwassenheid gelei moet word.

Vrae omtrent die mate waartoe daarin geslaag word om in die wesentlike behoeftes van die sorgbehoewende leerder in inrigtingsverband te voorsien, het onwillekeurig as gevolg van Jonker (1973:2) se studie ontstaan. Tans word die kindersorgskool in Suid-Afrika toenemend aan kritiek onderwerp, en word die effektiwiteit van die rehabiliterings- en opvoedingsfunksie binne die inrigtingsopset dikwels bevraagteken (Allsopp en Thumbadoo, 2002:4). Die navorser Blom (1988:57) bevind in sy studie dat die terapeutiese en opvoedingsnood van die leerder in die kindersorgskool nie genoegsame aandag kry nie. Nel (1981:11) steun hierdie siening deur sy kommer daaroor uit te spreek dat die moontlikheid van toereikende ortopedagogiese handeling en hulpverlening by kindersorgskole moontlik tekort skiet. Gevolglik ontstaan die vraag oor hoe die terapeutiese opvoedingsgebeure in die kindersorgskoolopset daaruit sien, en watter effek hierdie terapeutiese klimaat op die gedrag van die leerders het.

In aansluiting by die bogenoemde kan die volgende navorsingsvrae gestel word:

Wat behels die profiel en biografiese agtergrondsfunksionering van die leerders wat na Rosenhof Jeugsorgsentrum verwys word?

Watter bydrae lewer kindersorgskole tot die verbetering van leerders se algemene funksionering en gedragpatrone deur die aanbieding van en blootstelling aan terapeutiese programme oor 'n sekere tydperk?

2.3 DOEL MET DIE ONDERSOEK

Die doel met die navorsing is om op grond van 'n empiriese ondersoek die volgende te bepaal:

Wat is die algemene biografiese funksionering van die dogters in die Rosenhof Jeugsorgsentrum?

Het die proefpersone se algemene funksionering en waarneembare gedrag enigsins verander namate hulle die terapeutiese programme deurloop het?

2.4 METODE VAN ONDERSOEK

2.4.1 SAMESTELLING VAN ONDERSOEGROEP

Die steekproef bestaan uit 'n tiende van die skool se leerdergetal. Vyftien nuut-toegelate dogters is ewekansig met die hulp van die skoolsielkundige, soos deur Salkind (2002:87-90) verduidelik, vir die ondersoek geselekteer. Die bepaling van die steekproefgrootte is na aanleiding van riglyne, soos deur Strydom en De

Vos (1998:191-193) uiteengesit, gedoen. Daar moet in gedagte gehou word dat die grootte van die steekproef die grootste moontlike populasiegrootte moet verteenwoordig. Faktore wat die grootte van die steekproef beïnvloed, is die heterogeniteit van die populasie, die gewenste akkuraatheidsgraad, die tipe steekproef, die beskikbare hulpbronne, en die aantal veranderlikes waarbinne die data gegroepeer is. Verteenwoordigendheid dui op samehangende karakteristieke van die populasie wat relevant is tot die navorsing.

Die dogters in dié steekproef voldoen aan die vereiste wat Van den Berg, (1989:25) stel, naamlik dat die individue in 'n steekproef verteenwoordigend moet wees van die universum/studiepopulasie, sodat daar met vertroue oor die universum veralgemeen kan word. Ter aansluiting by Van den Berg se vereistes is daar ongeveer 150 leerders in Rosenhof Jeugsorgsentrum, en vir die doel van hierdie studie is 10 persent van die leerders geselekteer vir die steekproef, wat volgens Strydom en De Vos (1998:192) voldoende is vir die uitskakeling van foutiewe aanvoering en steekproefgroottes.

2.4.2 KRITERIA VIR INSLUITING IN DIE ONDERSOEKGROEP

By seleksie van die ondergroep is daar besluit dat die steekproef aan die volgende kriteria moet voldoen:

Graadkursusse

Al die leerders van Rosenhof Jeugsorgsentrum wat die Uitkomsgebaseerde en ABET-kursusse volg, moet vir insluiting in die ondergroep oorweeg word.

Leeftydfase

Aangesien alle lede van die ondergroep hulself in die adolensensiefase bevind, is hulle homogeen wat hierdie aspek betref.

Taalmedium

Afrikaanssprekende, sowel as Engelssprekende, leerders moet by hierdie ondersoek ingesluit word.

Geslag

Aangesien Rosenhof Jeugsorgsentrum slegs aan dogters akkommodasie voorsien, word slegs dogters by die ondergroep ingesluit.

Ouderdom

Die ouderdomme van die leerders wissel van veertien tot agtien jaar.

2.4.3 VERANDERLIKES

Die volgende veranderlikes moet oorweeg word:

Die afhanklike veranderlikes in die ondersoek verteenwoordig die gedrag van die leerders wat die gevolg van die verskillende behoeftes en ervarings van die leerders is. In ooreenstemming met Badenhorst (1994:12) se beskrywing, verskil hierdie behoeftes en ervarings hemelsbreed.

Daar is verder gepoog om die volgende faktore konstant te hou:

- die samestelling van die ondersoekgroep (dogters tussen die ouderdomme van veertien en agtien jaar);
- omgewingsfaktore;
- swak gesinsfunksionering; en
- gedrags- en emosionele probleme.

2.4.4 UITVOER VAN DIE ONDERSOEK

Die steekproef, bestaande uit vyftien dogters wat tot Rosenhof Jeugsorgsentrum toegelaat is, se gedrag is aan die hand van 'n selfgestruktureerde vraelys geëvalueer. Lede van die multi-professionele span van die spesifieke jeugsorgsentrum, bestaande uit die bestuurspan van die skool, onderwysers, kinderversorgers, koshuismoeders en skoolsielkundiges, was behulpsaam met die afneem van die vraelys. Ná 'n tydperk van ses maande is dieselfde vraelys weer deur die genoemde multi-professionele span voltooi, ten einde deur middel van die statistiese verwerkingsmetode wat 'n voortoets-/natoets-vergelyking behels, te poog om die effektiwiteit van die terapeutiese programme wat by Rosenhof Jeugsorgsentrum aangebied word, te bepaal.

2.4.5 MEETINSTRUMENT

Ná deeglike besinning oor verskeie meetinstrumente, het die navorser tot die slotsom gekom dat 'n selfgestruktureerde vraelys die mees geskikte meetinstrument vir hierdie ondersoek sou wees. Volgens Nielsen en Buchanan (1991:278) is die selfgestruktureerde vraelys 'n effektiewe meetinstrument om die individu se houdings en gevoelens te bepaal.

'n Selfgestruktureerde vraelys (cf. Bylaag A) is saamgestel om die multi-professionele span se waarneming van die algemene gedrag van die geselekteerde groep dogters in Rosenhof Jeugsorgsentrum te bepaal. In die selfgestruktureerde vraelys is daar hoofsaaklik gefokus op formeel-gestruktureerde vraagtipes ten einde die multi-professionele span die geleentheid te bied om response te kies wat vir hulle bevredigend is. Daar is in dié vraelys gebruik gemaak van 'n beoordelingskaal (Likertskaal) met 'n kontinuum van 1 tot 5. Die skaal het moontlike antwoorde van 1 ("Altyd") tot by

5 (“nooit”) ingesluit, ten einde die voorkoms van gedragsoptredes te bepaal. Die vraelys wat in hierdie studie gebruik is, is gebaseer op inligting (aangaande die kindersorgskoolleerder) wat deur die navorser uit die voorafgaande literatuurondersoek saamgestel is.

Die doel van en aanwysing vir dié toepassing is aan die begin van die vraelys duidelik uiteengesit (cf. Bylaag A). Die vraelys bestaan uit twee afdelings: ‘n biografiese afdeling, asook ‘n afdeling oor respondente se waarneming van die gedrag van die dogters in Rosenhof Jeugsorgsentrum (cf. Bylae A). By Afdeling A van die vraelys waar die respondente biografiese inligting moes verstrek, is daar gepoog om een digotomiese vraag te stel en meerkansige opsies aan die respondente te verskaf. Afdeling B van die vraelys bestaan uit een en vyftig geslote geskaleerde vrae. Dié vrae dek vier dele wat gebaseer is op die programbasisse wat volgens die Rosenhof Beleidsdokument (2005:1) deel vorm van Rosenhof Jeugsorgsentrum se missie. In die missie word op die sterk punte en ontwikkelingsbehoefte van die leerders gefokus, om sodoende die gedrag van die groep dogters te bepaal deur middel van waarneming. Die hoofbasisse en onderafdelings sien as volg daaruit:

1. Gevoelens van “behoort aan”:
  - Verhoudings.
  - Gesondheid en algemene funksionering.
2. Vaardighede en bemeestering
3. Onafhanklikheid:
  - Innerlike kontrole;
  - Verantwoordelikheid.
4. Mededeelsaamheid

Die vraelys is deur die multi-professionele span by toelating van die leerders voltooi, en ná ‘n tydsverloop van ses maande is dieselfde vraelys weer deur dieselfde span voltooi. Die resultate van die toetse is gemerk as voortoets- en natoets-response. Beide stel van resultate is daarna vergelyk met behulp van gepaarde t-toetse om sodoende beduidende verskille tussen die voortoets- en natoets-tellings te identifiseer. Die t-toets is oorspronklik ontwikkel deur William Sealy Gosset (1876 -1937) en behels ‘n prosedure wat gebruik word om die betekenisvolle verskille tussen twee populasies wat sekere tekens van onafhanklikheid toon, te bepaal. Die onderlinge verspreiding moet simmetries, enkelmodaal en deurlopend wees om die sukses van die toets te verseker. ‘n *P*-waarde van minder as 0.05 dui op beduidenheid. Die gepaarde t-toets kan dus gebruik word om die betekenisvolle verskil tussen twee afhanklike populasies te ondersoek (Bower, 2001:62-63).

Met verwysing na die effektiwiteit en doel van die vraelyste, is dit duidelik dat die vraelyste gebruik kan word in die meting van belangstellings, houdings, menings en persoonlikheidseienskappe, asook vir die insameling van biografiese inligting (Alexander, 2004:286). In hierdie studie is die selfgestruktureerde vraelys gebruik om spesifiek te fokus op die biografiese agtergrondsfunksionering en die gedragsaspekte van die ondersoekgroep.

Die vraelystegniek wat in hierdie ondersoek gebruik is, het dit moontlik gemaak om 'n groot hoeveelheid inligting oor 'n wye persepsieveld in te samel. Alle vraelyste is ook deur die multi-professionele span voltooi, wat bygedra het tot 'n verhoging in die geldigheid van die data. Groter toetsobjektiwiteit is verkry vanweë die feit dat toetsresponse op 'n uniforme wyse volgens 'n rekenaarprogram nagesien en beoordeel is. Met betrekking tot die vraelyste wat in dié navorsing gebruik is, is bystand en hulp verkry van die Departement van Wiskunde en Statistiek aan die Universiteit van die Vrystaat ten einde die korrekte verwerkings- en prosesseringswyse van die data, en dus empiriese verifieerbaarheid, te verseker.

Persoonlike verduidelikings deur die navorser aangaande die voltooiing van die vraelyste is aan die opgeleide multi-professionele span (respondente) verskaf en in 'n opleiding- *cum* inligtingsessie is die respondente deur die navorser attent gemaak op sekere relevante beginsels ten einde die uiteenlopende interpretasie van woorde, uitdrukkings of segswyses uit te skakel (Kotzé, 1992:259).

Volgens Kotzé (1992:260) moet 'n vraelys voldoen aan die nodige betroubaarheids- en geldigheidsvereistes. Dit verwys na die mate waartoe veranderlike faktore die meting van verskillende meetinstrumente kan beïnvloed. Hoe hoër die betroubaarheid van die meetinstrument, hoe kleiner is die invloed van sulke faktore, en omgekeerd.

2.4.6 ONTLEDING VAN DATA

Die navorser het 120 voltooide vraelyste terugontvang. In 60 vraelyste is die voortoets-tellings aangedui, en die verspreiding van die vraelyste was van só 'n aard dat elke leerder van die ondersoekgroep se gedrag individueel geëvalueer is deur 'n sielkundige, 'n onderwyser(es), 'n opvoeder en 'n koshuismoeder. Ná die ses maande tydperk is die ander 60 natoets-tellings deur dieselfde persone voltooi, en deur die navorser terugontvang. Ná die insameling van die data het die navorser eers al die voltooide vraelyste gekontroleer ten einde volledigheid en korrektheid te verseker. Hierna is die voltooide en korrek-gekodeerde vraelyste by die Rekenaarsentrum van die Universiteit van die Vrystaat ingelewer sodat die data op die rekenaar ingepons kon word. 'n Rekenaaruitdruk is ontvang, waarin die frekwensie van die voorkoms van voortoets- en natoets-tellings by die verskillende antwoorde op die onderskeie vrae aangetoon is. Hierna is met die konsultasiediens van die Departement Wiskundige Statistiek aan die Universiteit van die Vrystaat geskakel. Die statistiese verwerking wat in

die studie ingesluit is, is in ooreenstemming met wat die statistiese konsultant voorgestel het.

2.5 RESULTATE

2.5.1 INLEIDING

Terapeutiese programme vorm die kernbasis waarop die kindersorgskool geskoei is. Dit word bevestig deur die volgende stelling: "...Youth Care Education Centres will provide in therapeutic and developmental intervention for young people in need of care and protection...". (*Free State Province Department of Education, Policy on Youth Care, 2004:6*). Hierby ingesluit is ook leerders wat weens hulle wangedrag hulself onaanvaarbaar gemaak het vir insluiting in die gemeenskap.

Die terapeutiese programme verseker dat daar aan die betrokke leerders die geleentheid gebied word om 'n nuwe begin te maak onder professionele hulp en leiding en in aangename omstandighede (Badenhorst 1994:5). Die effektiwiteit van die professionele hulp wat deur middel van terapeutiese programme aan die leerders gebied word, is dus van kardinale belang ten einde uiteindelik beduidende verbeterde resultate te verseker, en 'n positiewe wending in die betrokke leerders se algemene gedrag en lewenskwaliteit te bewerkstellig. Nelson (1976:67) stel dit as volg: "Today, however, after serious considerations, pupils who display serious behavioural deviations are removed from their homes to a clinic school where they receive intensive treatment, assistance and therapy which offer real hope that even severe deviant behaviour can be controlled and replaced by more socially appropriate responses." Mocke (1995:99) onderskryf die opvatting dat daar nog ruimte vir verbetering in die terapeutiese programme van die kindersorgskool bestaan – 'n bevinding wat as inspirasie kan dien om te bepaal of die personeel by Rosenhof Jeugsorgsentrum wel daarin slaag om terapieë 'n beduidende verskil in die leerders se gedrag en optrede te bewerkstellig.

2.5.2 VERWERKINGSTRATEGIE

Die statistiese verwerking van die data is met behulp van die SPSS-programmatuurpakket ("Statistical Package for the Social Sciences") gedoen. Die volgende inligting is van die Rekenaarsentrum van die Universiteit van die Vrystaat aangevra:

- Frekwensietabelle (waarvolgens die verkreë data opgesom is): Wiesberg, Krosnic en Bowen (1996:190) verwys na die frekwensietabel as die tabulering van die aantal kere wat 'n gegewe kode aangedui word in die datadossier.
- Voortoets- en natoets-tellings (sodat voortoets- en natoets-tellings vergelyk kon word om 'n beduidende p -waarde te verkry)

2.5.3 BEVINDINGS EN BESPREKINGS

In aansluiting by die geformuleerde tweeledige doel met hierdie ondersoek, sal die biografiese agtergrondsfunksionering en algemene gedragsoptredes van kindersorgskoolleerders vervolgens bespreek word. In hierdie studie word onderskeidelik van beskrywende statistiek (om navorsingsresultate te kondenseer, op te som en tot enkele syfers te vereenvoudig), sowel as inferensiële statistiek (om tot sekere gevolgtrekkings te kom) gebruik gemaak:

2.5.3.1 Beskrywende statistiek

Die biografiese data wat op die voltooide vraelyste verskyn het, kan as volg opgesom word:

Tabel 2.1.1: Frekwensie-ontleding van biografiese data van respondente (N = 60):

1. Ouderdom van dogters	Frekwensie	Persentasie
14-15 jaar	28	45,8
15-16 jaar	18	30,5
16-17 jaar	11	18,6
17-18 jaar	3	5,1
Totaal	60	100

Uit tabel 2.1.1 blyk dit dat ongeveer 45,8% van die ondersoekgroep se ouderdomme tussen veertien en vyftien jaar gewissel het, wat daarop dui dat die dogters wat in hierdie ondersoek gebruik is, in die lewensfase van vroeë adolessensie was. Volgens Badenhorst (1994: 3-4) is dit 'n periode waartydens leerders kundige hulp benodig ten einde daarin te slaag om hulle identiteit te laat geld. Verskynsels soos verset teen gesag, seksuele wanpraktyke, teenkanting teen aanvaarbare norme, eksperimentering met dwelms en drank en ongewenste portuuraktiwiteite kan maklik tydens hierdie fase posvat en in 'n algemene gedragpatroon ontwikkel.

Tabel 2.1.2:

2. Graad	Frekwensie	Persentasie
Graad 8	31	51,7
Graad 9	12	20,0
Abet 3	2	3,3
Abet 4	15	25,0
Totaal	60	100

Volgens tabel 2.1.2 is die graad waarin die oorwegende meerderheid van die ondersoekgroep is Graad 8 (51,7%).

Tabel 2.1.3:

3. Herhaling van graad	Frekwensie	Persentasie
Ja	53	88,3
Nee	7	11,7
Totaal	60	100

Uit tabel 2.1.3 blyk dit dat die oorgrote meerderheid leerders (88,3%) in die ondersoekgroep reeds 'n graad herhaal het in hulle skoolloopbaan, wat daarop dui dat die meerderheid leerders in die ondersoekgroep skolasties gedepriveerd was. Strydom (soos aangehaal deur Mocke, 1995:14) onderskryf die opvatting dat die meeste kindersorgskoolleerders se skolastiese deprivasie nie aan gebrekkige intellektuele vermoë te wyte is nie, maar eerder aan 'n gebrekkige funksionering van die intellektuele vermoë, wat toegeskryf kan word aan ontoereikende stimulering en 'n emosionele wanbalans. Van Dijk (1985:7) is van mening dat die kindersorgskoolkind 'n normale adolessent is met spesifieke aanpassingsprobleme wat lei tot swak skolastiese prestasie. Badenhorst (1994:12) onderstreep die feit dat leerders wat tot kindersorgskole toegelaat word, duidelike skolastiese probleme toon wat onderliggend ook as emosionele en gedragsprobleme manifesteer.

Volgens Le Roux (1990:180) word in samehang met bogenoemde bevind dat die meerderheid kindersorgskoolleerders skolasties erg geremd is. Volgens hom is dit te verstane dat die leerders oor 'n negatiewe akademiese selfkonsep beskik omdat hulle nie die verwagte leerinhoud kan bemeester nie. Rosenhof Jeugsorgsentrum streef dus doelbewus na die skepping van 'n gunstige gevoelsatmosfeer in die klaskamer, en maak gebruik van volgehoue aanmoediging deur die onderwyspersoneel. Die prestasies van alle leerders by Rosenhof Jeugsorgsentrum word ná afloop van die eksamens bespreek. Redes vir onderprestasie word geïdentifiseer en deur die verantwoordelike lede van die multi-professionele span, soos die sielkundige, vakonderwyser en so meer, opgevolg (Administrasie: Volksraad, 1995:84). Badenhorst (1994:6) beweer dat gespesialiseerde onderrig kenmerkend van kindersorgskole is. Daar word by kindersorgskole gepoog om hulp aan alle leerders te verleen deur middel van spesialisonderwysers wat realities-positiewe verwagtinge koester.

Tabel 2.1.4:

4. Hoofrede tot verwysing	Frekwensie	Persentasie
Onbeheerbare gedrag	55	24,6
Weglopery	28	12,5
Seksuele mishandeling	11	4,9
Fisiese verwaarlosing	22	9,8
Geestelike verwaarlosing	31	13,8
Skoolversuim	46	20,5
Geen ouer/voog	3	1,3
Diefstal	19	8,5
Dwelmmisbruik	9	4,0
Seksuele wangedrag	23	38,2
Assosiasie met ongewensde persone	42	30,0
Totaal	289*	168,2*

* Die multi-professionele span kon veelvuldige opsies by hierdie vraag kies.

Uit die bevindinge van tabel 2.1.4 blyk dit duidelik dat seksuele wangedrag (38,2%) die hoofrede vir verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum was. Seksuele drange is normaal en sterk teenwoordig tydens die adolessensiefase. Onbeheerbare en onaanvaarbare uitdrukkingspatrone wat deur die ouers geïgnoreer óf aangemoedig word, gee volgens Ary, Duncan en Biglan (1999:2) aanleiding tot ernstige probleme soos homoseksualiteit, ongebalanseerde verhoudings van adolessente meisies met ouer mans, en verskeie onaanvaarbare vorms van seksualiteits-uitdrukking. Vir die verandering van seksuele wangedrag word langdurige, intensiewe terapie met voorkeur vir 'n residensiële versorgingstruktuur vereis. Die terapie wat deur skoolsielkundiges by die Rosenhof Jeugsorgsentrum gebruik word, sluit individuele voorligtingsprogramme, HIV-programme en seksuele intervensieprogramme in (Grobelaar, 2001:4-5).

In die lig van bogenoemde bevindings moet die toediening van geboortebeperkingsmiddels met omsigtigheid en volgens die riglyne van die Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn (Omsendbrief nr. 51 van 1990) geskied. Ingevolge Wet nr. 74 van 1983 (artikel 53) is dit moontlik dat 'n ouer beswaar mag aanteken teen die verskaffing van voorbehoedmiddels aan sy kind. Daar word dus vereis dat die Bestuursraad van die skool, sowel as die ouer, eers die nodige toestemming moet verleen, voordat tot hierdie stap oorgegaan word. Die verskaffing van voorbehoedmiddels vind in noue skakeling met die maatskaplike werker plaas, en word deur die distriksgeneesheer gereël.

Assosiasie met ongewensde persone (30%) is die tweede hoogste rede vir die verwysing van leerlinge na Rosenhof Jeugsorgsentrum. Die gebrek aan 'n stimulerende lewensomgewing, skolastiese onvermoë of deprivasie en 'n gebrek

aan konstruktiewe leiding by die huis kan lei tot die ontbreking van 'n toekomsvisie by die kindersorgskoolleerder wat tot doellose en onverskillige optredes aanleiding gee en veroorsaak dat die leerder dikwels die prooi is van negatiewe beïnvloeding (Mocke, 1995:20). Dikwels toon leerders wat verwerp voel, 'n verwronge selfbeeld volgens Brentro, Brokenleg en Van Brockern. (1990:47) wat hulle kwesbaar maak vir die negatiewe invloed van ongewenste persone.

Onbeheerbare gedrag (24,6%) blyk die derde mees algemene rede vir verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum te wees. Oor die algemeen word gedrag beskou as die manier waarop 'n persoon binne 'n bepaalde situasie, of teenoor ander mense, reageer (Prinstein en Wang, 2005: 293). Onbeheerbare gedrag manifesteer as individuele probleme by die leerder wat ook tot sosiale probleme aanleiding kan gee. Die meeste afwykende gedragsoptredes kom nie net skielik te voorskyn nie, maar ontwikkel oor 'n periode van tyd as 'n proses, en is gewoonlik die gevolg van 'n leerder se familie-agtergrond, sy interpersoonlike verhoudings met ander mense, kulture en die sosiale sisteem (Ary, Duncan en Biglan, 1999:1).

Brentro *et al.* (1990:7) waarsku egter dat aangeleerde onverantwoordelikheid by die leerder kan dien om afwykende, onbeheerbare, en rebellerende gedrag te verberg. Onbeheerbare gedrag kan gevolglik manifesteer in sekere gedragsoptredes, soos bevind deur Nelson (1976:7), wat fisiese onbeheerbaarheid, diefstal, aggressie, leuns, kru-taal, verwoestingsdrange en afknouery insluit.

Uit hierdie ondersoek het dit na vore gekom dat skoolversuim (langdurige afwesigheid van die skool) met 20,5% die vierde belangrikste rede vir verwysing na die Rosenhof Jeugsorgsentrum is. Bartz (2003:63) bevind dat konfliktsituasies en negatiewe by ouers of voogde dikwels die hooforsaak van skoolversuim is. 'n Verlaagde selfbeeld is dikwels die gevolg van 'n onvermoë om sukses in die skool te behaal, tesame met verwerping deur die leerling se portuurgroep. Hierdie samehangende faktore lei gevolglik daartoe dat die betrokke leerder alle skoolsituasies probeer vermy. Afwesigheid van die skool het 'n terugwerkende of retrogressiewe effek op die leerder se skolastiese vordering en algemene prestasie. Nelson (1976:59) bevind samehangend in sy studie dat 32 leerders uit 'n ondersoekgroep van 50 hulle skuldig gemaak het aan skoolversuim, en 30 leerders se skolastiese vordering gevolglik nie op standaard was nie.

Geestelike verwaarlosing (13,8%) kan ingevolge hierdie navorsingsresultate beskou word as die sesde hoofrede vir verwysing na die Rosenhof Jeugsorgsentrum. Geestelike verwaarlosing sluit gevoelsverwaarlosing by die leerder in, sowel as liefdeloosheid tussen die ouers en leerder, wat gevolglik kan lei tot onvoldoende en onvanpaste kommunikasie in gesinsverband (English, 1998:41). Die leerder ervaar intensiewe emosionele verwerping en openbaar gevolglik min of geen vertroue in ander mense nie, asook 'n onvermoë om

gesonde interpersoonlike verhoudings met sy portuurgroep en die volwassenes in sy lewe te handhaaf (Mocke, 1995:14). Volgens Chicchetti en Sheree (2005:419) kan hier verwys word na 'n basiese emosionele gevoel van onsekerheid wat teenwoordig is by geestelik verwaarloosde leerders. Die gevoel "om êrens te behoort" ontbreek, en word vervang deur emosionele onvergenoegdheid weens gebrekkige bevrediging van die primêre geestesbehoefte van die leerder en lei tot 'n oormatige versugting na liefde en aanvaarding. Hierdie emosionele onstabieleit gee gevolglik aanleiding tot impulsiwiteit, die aandrang op onmiddellike behoeftebevrediging, volatiele gemoedstoestande en aggressiwiteit by die betrokke leerder (Vig & Kaminer, 2002: 379).

Uit die navorsingsresultate van hierdie studie blyk dit dat die laaste rede vir verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum wegloper (12,5%) is. Ingevolge artikel 38 van die Wet op Kindersorg (1983:16) word die leerder as 'n wegloper beskou as hy/sy uit 'n instansie wegloop waarin hy/sy kragtens hierdie Wet geplaas was. Die leerder word dus as wegloper aangemeld wanneer hy/sy sonder die goedkeuring van die Bestuursraad van die betrokke skool afwesig is. Omdat alle leerders wat aan die kindersorgskool toegewys word, inwonend is, is dit moontlik om streng kontrole oor hulle bewegings uit te oefen. Die opvoedingsmilieu in die kindersorgskool is van só 'n aard dat daar gepoog word om die leerder in ooreenstemming met die neergelegde opvoedkundige norme op te voed. Omdat die meeste leerders egter onwillig en selfs opstandig is wanneer gepoog word om hulle uit hulle bekende omgewing te verwyder en in 'n ander struktuur te plaas, is dit geen maklike taak nie. Derhalwe is wegloper volgens Bezuidenhout (1987:29) 'n onvermydelike en kommerwekkende verskynsel aan kindersorgskole.

Volgens Safyer, Thompson en Maccio (2004:496) maak wegloper 'n deel uit van 'n sekere gedragpatroon wat die leerder volg vir die oplossing van probleme wat óf persoonlik van aard is, óf 'n gevolg is van sy/haar familie-agtergrond. Een van die implikasies van wegloper is dat die leerder op akademiese gebied ly omdat hy/sy afwesig is van die skool. Die leerder word ook blootgestel aan gevare op die pad en in die omgewing waarbinne hy/sy hom/haar bevind. Die leerder word soms deur oorlewingsprobleme gekonfronteer wat kan lei tot gedrag of die uitoefening van opsies wat nie bevorderlik vir sy/haar opvoeding is nie, soos bedelary, leuens, diefstal en prostitusie (Bezuidenhout, 1987: 38).

Rosenhof Jeugsorgsentrum poog om die pedagogies-verwaarloosde leerder in 'n groot mate op te voed deur die daarstelling van 'n terapeutiese omgewing waarbinne gevoelens van sekuriteit en geluk bevorder word, om sodoende pogings tot wegloper by leerders te bekamp. In Rosenhof Jeugsorgsentrum se missie word die ontwikkelingsmodel waarvolgens leerders gelei word tot die ontwikkeling van selfhandhawing, verantwoordelikheid en selfstandige optrede beskryf (Rosenhof Beleidsdokument, 2005:1). Individuele terapie en programme vir spesifieke behoeftes rakende wegloper word deur die

skoolsielkundiges aangebied, en volledige verslae word opgestel om die vordering van individuele leerders deeglik te monitor om sodoende sukses te verseker (Grobbelaar, 2001: 5). Bezuidenhout het in sy studie tot die slotsom gekom dat die bekamping van weglouery geensins 'n maklike taak is nie, en dat dit deurgaans voortdurende aandag vereis. Daar moet daarna gestreef word om die leerder te ondersteun om verantwoordelikheid te aanvaar en om aangeleerde onverantwoordelikhede in heroorweging te neem om sodoende te voldoen aan die verwagtinge van die sosiaal-aanvaarbare gemeenskap (Bezuidenhout, 1987: 44).

Tabel 2.1.5:

5. Algemene kennis	Frekwensie	Persentasie
Goeie insig	5	8,3
Gemiddelde insig	22	36,7
Gedepriveerd	33	55,0
Totaal	60	100

Tabel 2.1.5 toon dat die meerderheid leerders in die ondersoekgroep gebrekkige insig (55%) het, wat aanleiding daartoe gee dat hulle akademiese funksionering op 'n baie lae peil is, en dat heelparty van hierdie leerders onderpresteer. Van Rooyen (1984:174) het in sy navorsing tot die gevolgtrekking gekom dat die leerder wat tot die kindersorgskool toegelaat word, oor die algemeen pedagogies en sosio-pedagogies gedepriveerd is. Jonker (1973:433) het ook in sy studie bevind dat meer as twee-derdes van die sorgbehoewende leerders in kindersorgskole se intelligensie onder normaal is. In 'n studie rakende die invloed van 'n leerontwikkelingsprogram op die akademiese funksionering van die gekommitteerde adolossent, het Van Dijk (1985:145) bevind dat die leerontwikkelingsprogram geen betekenisvolle uitwerking op die akademiese prestasie en tydbenuttingspatrone van die gekommitteerde adolessente dogters gehad het nie. Die voorgenoemde resultate kan moontlik toegeskryf word aan die gemiddelde tot lae verstandvermoë wat 'n duidelike kenmerk van die kindersorgskoolleerder is (Steyn, 1986:196). Hierdie agterstande word gekenmerk deur onderprestasie en konsentrasieprobleme wat volgens Jonker (1987:392) as gevolg van ontwrigte gesinsomstandighede en spanningstoestande 'n negatiewe invloed op die leerder se skolastiese vordering en motivering uitoefen.

Tabel 2.1.6:

6. Ouers geskei	Frekwensie	Persentasie
Ja	38	63,3
Nee	22	36,7
Totaal	60	100

Volgens tabel 2.1.6 is die meerderheid leerders van die onderzoekgroep se ouers geskei (63.3%), wat daarop dui dat hulle uit gebroke huisgesinne kom. Dieselfde bevinding is ook deur Pienaar (1970:189) gemaak. In sy studie van die kindersorgskoolleerder het hy bevind dat 65% van die onderzoekgroep uit gebroke huise gekom het, terwyl Nel (1981:468) ooreenstemmend bevind het dat die meerderheid kindersorgskoolleerders slagoffers was van 'n gebroke gesin. Hierdie leerders kan volgens Brentro, Brokenleg en Van Brockern (1990:9) voel of hulle nêrens behoort nie. Egskeiding is een van die mees traumatiese ervarings vir 'n leerder. Brentro, Brokenleg en Van Brockern. (1990:47) kom tot die slotsom dat wanneer die ouers nie meer as rolmodelle deur die leerder gesien word nie, en die gebondenheid en veiligheid wat deur 'n gesin aan die leerder gebied word, nie meer daar is nie, veroorsaak dit dat die betrokke leerder nie meer maklik iemand in sy vertrouwe sal neem nie, en dat hy eensaam, verwerp en geïsoleerd sal voel. Die leerder sal uiting aan hierdie emosies gee deur aandagsoekend en promisku op te tree. Om hierdie gedrag teen te werk, maak Rosenhof Jeugsorgsentrum voorsiening vir die aanbieding van psigologiese terapeutiese sessies wat deur sielkundiges aangebied word, sodat die leerders weet hoe om die gevolge van 'n egskeiding binne familieverband te hanteer (Grobelaar, 2001: 5).

Tabel 2.1.7:

7. Buite-egtelike geboorte	Frekwensie	Persentasie
Ja	25	41,7
Nee	35	58,3
Totaal	60	100

Tabel 2.1.7 toon dat die meerderheid leerders van die onderzoekgroep (58,3%) nie buite die eg gebore is nie.

Tabel 2.1.8:

8. Tuis tydens vakansies	Frekwensie	Persentasie
Biologiese ouers	5	8,3
Moeder	30	50,0
Vader	3	5,0
Voogde	16	26,6
Ander familie	6	10,0
Totaal	60	100

Uit die resultate toon tabel 2.1.8 dat ongeveer 50% van die leerders in die onderzoekgroep vakansies tuis by die moeder deurbring en 26,6% by ander voogde. Studies het aangetoon dat die moeder-suigeling-interaksie hoofsaaklik verantwoordelik is vir die kognitiewe ontwikkeling, sosio-emosionele ontwikkeling en fisiese gesondheid van die leerder in alle ontwikkelingsstadia van sy/haar lewe (Mäntymaa, Puura en Luoma, 2004:135). Die band tussen 'n moeder en haar

kind is dus beide biologies en psigologies van aard. Vakansieverlof word aan die leerder toegestaan met die goedkeuring van die Bestuursraad, op grond van 'n aanbeveling deur die maatskaplike werker wat by rekonstruksiedienste betrokke is. 'n Naamlys van leerders vir wie aansoek om vakansieverlof gedoen word, moet tydens die kwartaallikse Bestuursraadsvergaderings vir goedkeuring voorgelê word. Die toestaan van enige vakansieverlof moet te alle tye in oorleg met die betrokke maatskaplike werker geskied (Wet nr. 74 van 1983, artikel 35). Uit die bevindinge van hierdie navorsing blyk dit duidelik dat die meerderheid leerders se moeders geskik is vir vakansie-uitplasings. Wanneer dit egter nie die geval is nie, word die leerders uitgeplaas by ander voogde vir versorging tydens vakansies.

2.5.3.2 Inferensiële statistiek

In hierdie afdeling word die afhanklike veranderlikes met gepaarde t-toetse bereken deur gebruik te maak van voortoets- en natoets-tellings. Ten einde die resultate te ondersoek, is die 5 % peil ($p = 0.05$) van beduidendheid gebruik.

Tabel 2.2: Waarneembare gedrag gebaseer op programme:

PROGRAMBASIS	Voortoets-telling	Natoets-telling	T-waarde	P-waarde
1. Gevoelens van "behoort aan":				
1.1 Verhoudings	3.37	3.49	-1.569	0.122
1.2 Gesondheid	3.23	3.10	-1.559	0.124
2. Vaardighede en bemeestering	3.37	3.48	-0.984	0.329
3. Onafhanklikheid:				
3.1 Innerlike kontrole	3.51	3.65	-1.534	0.130
3.2 Verantwoordelikheid	3.18	3.25	-0.673	0.504
4. Mededeelsaamheid	2.90	2.92	-0.268	0.790

Die navorsingsresultate word gebaseer op die vier programbasisse wat as skale dien in hierdie ondersoek. Uit tabel 2.2 blyk dit dat daar egter geen positiewe of

negatiewe beduidenheid ten opsigte van die onderoekgroep se waarneembare gedragsoptredes bestaan nie. Hierdie bevinding kan toegeskryf word daaraan dat die aanvanklike toelatingsperiode en die tydperk van ses maande daarna tot 'n mate 'n ontwrigtende invloed op die leerder het, aangesien dit 'n proses van aanpassing te midde van nuwe, onbekende persone en omstandighede verg, wat die terapeutiese effek van die kindersorgskoolverblyf en –behandeling kan strem (Jonker, 1973: 197). In aansluiting hierby lei 'n langer blootstelling aan die terapeutiese programme tot 'n verbetering in die leerders se gedrag. Pienaar (1970:186) bevind in sy studie dat die behandelingsproses uit verskillende fases bestaan, naamlik die toelatingsfase, die behandelingsfase, voorbereiding vir die uitplasingfase en die nasorgfase. Aangesien die onderoekgroep bestaan het uit dogters wat nuut tot die sisteem toegetree het, is dit vanselfsprekend dat hulle hulself in die toelatings- en aanpassingsfase op weg na die behandelingsfase bevind het. Dit impliseer dat hulle steeds besig was om by die nuwe omgewing aan te pas en gewoon te raak aan die gestelde reëls, opset en struktuur van die terapeutiese Jeugsorgsentrum. Dit is ook duidelik dat die opname in of toetrede tot die sentrum met 'n hewige skok gepaard gegaan het, omdat die leerders hulle in totaal vreemde omstandighede bevind het met nuwe reëls om by aan te pas (Wicomb, 1984:91).

Uit bogenoemde blyk dit dus duidelik dat die tydperk van blootstelling aan die onderskeie programme 'n groot invloed op leerders se algemene gedrag-funksionering het. Hoe langer die tydperk van blootstelling, hoe beter is die resultate wat verwag kan word. Jonker (1973: 260-261) waarsku egter dat 'n negatiewe terapeutiese tendens na 'n sekere tydperk van inrigtingsverblyf ook kan intree, en daar word na hierdie leerders as "inrigtingsversadig" verwys. Die klem val egter op die skep van 'n terapeutiese milieu alvorens heropvoeding van die leerder kan plaasvind (Vos, 1989:112). Dit is belangrik om die uniekheid, plooibaarheid en aanpasbaarheid van die menslike persoonlikheid in ag te neem. Volgens Wicomb (1984:183) hang die sukses van die behandelingsprogramme af van hoe die terapie aangebied word, en op watter wyse die dogter die terapie ontvang en internaliseer.

Geringe verbetering in waarneembare gedrag soos beskryf in tabel 2.2, kom egter voor met betrekking tot interpersoonlike verhoudings, die bemeestering van vaardighede, innerlike kontrole, en die ontwikkeling van gevoelens van verantwoordelikheid en mededeelsaamheid. Hierdie verbeteringe is egter geensins beduidend nie. Gesondheidsaspekte toon 'n effense negatiewe tendens wat toegeskryf kan word aan die feit dat toelating tot die kindersorgskool 'n skok en versteuring van die leerder se leefwyse veroorsaak wat stresvol vir die leerder kan wees (Badenhorst, 1994:9). Tydens die aanpassingsfase kan die leerders se emosionele en geestesgesondheid dus 'n effense afname toon.

Tabel 2.3: Waarneembare gedrag gebaseer op afsonderlike gedragsaspekte rakende gevoelens van “behoort aan”:

Gevoelens van “behoort aan”:	Voortoets-telling	Natoets-telling	P-waarde
Verhoudings			
9. Sensitiwiteit vir kommentaar	3.62	3.55	0.693
10. Wraaksugtige optrede	3.33	3.53	0.252
11. Gewildheid onder mede-leerders	2.92	3.08	0.358
12. Konflik met mede-leerders	2.77	3.13	0.018*
13. Gedrag beïnvloed deur portuurgroep	3.43	2.50	0.783
14. Vyandige optrede teenoor andere	3.20	3.15	0.756
15. Bedreiging van mede-leerders	3.48	3.45	0.833
16. Belediging van mede-leerders	3.22	3.43	0.189
17. Terging van mede-leerders	3.32	3.48	0.321
18. Skinder oor mede-leerders	2.83	3.12	0.183
19. Bedreiging van gesagsfigure	3.98	4.07	0.557
20. Haatspraak teenoor gesagsfigure	3.98	3.98	1.0
21. Valse beskuldigings teenoor gesagsfigure	3.85	3.98	0.414
Gesondheid en funksionering			
22. Toon tekens van:			
22.1 Terneergedruktheid	3.10	3.32	0.165
22.2 Buierigheid	2.62	2.48	0.442
22.3 Wisselende emosies	2.48	2.60	0.522
22.4 Nie-uitdagende gedrag	3.43	3.10	0.063*
23. Simptome van angstigtheid	3.07	3.27	0.315
24. Selfmoordpogings	3.52	3.98	0.000*
25. Enige opsetlike besering/mutilasie	3.73	4.03	0.046*
26. Huilbuie wanneer hartseer	3.03	3.03	1.00
27. Onrealistiese toekomsplanne	2.82	2.90	0.568
28. Psigosomatiese klagtes	3.57	3.75	0.291
29. Tekens van stilswye/onttrekking	3.50	3.43	0.680
30. Wegloop van die instansie	3.85	4.13	0.139
31. Positiewe reaksie wanneer aangespreek word	3.35	3.25	0.600

* $p < 0.05$

Die navorsingsresultate met betrekking tot afsonderlike gedragsoptredes sal vervolgens bespreek word. Tabel 2.3 toon dat konfliktsituasies met medeleerders 'n beduidende verbetering van $p < 0.018$ tussen die voortoets- en natoets-tellings getoon het. Hierdie verbetering in gedrag kan as die belangrikste bevinding van die ondersoek beskryf word, wat daarop dui dat in die relatiewe kort tydperk van ses maande waartydens die ondersoekgroep die terapeutiese programme deurloop het, 'n positiewe verandering ten opsigte van interpersoonlike verhoudings en sosiale vaardighede deur die multi-professionele span waargeneem kon word. Hierdie bevinding is nie in ooreenstemming met Jonker (1973: 212) se navorsingsresultate nie wat aantoon dat die faktore wat met die interpersoonlike verhoudingslewe verband hou, weinige positiewe verbetering getoon het. Hy het ook in sy gevolgtrekking op die volgende gewys: "...daar bestaan 'n behoefte om in die terapeutiese beplanning van kindersorgskoolfundering veral meer aandag te skenk aan maatreëls ter voorsiening in die kenmerkende leemtes betreffende leerders se interpersoonlike verhoudingslewe...". Steyn (1986:196) het bewys dat swak interpersoonlike verhoudings een van die faktore is wat 'n duidelike aanduiding van die kindersorgskoolleerder se persoonsbeeld kan gee. In die terapeutiese verhouding moet deurgaans klem gelê word op vertrouwe in en begrip van andere en gesagsaanvaarding, sodat die leerders se interpersoonlike verhoudings kan verbeter. Die navorser kan dus tot die slotsom kom dat die dogters wat die terapeutiese programme aan Rosenhof Jeugsorgsentrum deurloop het, se interpersoonlike verhoudings en sosiale vaardighede 'n beduidende positiewe wending geneem het oor die redelike kort tydperk van ses maande. Die voorspelling kan dus gemaak word dat hierdie tendens met 'n langer tydperk van intervensie aansienlik sal toeneem aangesien hierdie terapeutiese komponent 'n integrale deel uitmaak van Rosenhof Jeugsorgsentrum se program uiteensetting.

Die kindersorgskoolleerder toon dikwels tekens van geestelike onrypheid en afstomping wat hewige versteurings en mislukkings in die skoolsituasie tot gevolg kan hê, en ook kan lei tot negatiewe kontak met leerkragte en leerders. Uit die ondersoek het dit egter geblyk dat nie-uitdagende gedrag by die kindersorgskoolleerder beduidend met $p < 0.063$ afgeneem het. Hierdie verbetering kan toegeskryf word aan die missie van die Rosenhof Jeugsorgsentrum wat daarop gerig is om positiewe leerdergesentreerde ontwikkelingservarings aan die leerder te bied (Du Toit, 2005:3). Genoegsame gesonde en positiewe aandag word deur die multi-professionele span aan die leerders geskenk, wat inherent uitdagende gedragsoptrede in die kiem smoor of verhoed. Volgens Badenhorst (1994:13) behels die pedagogies-terapeutiese klimaat die aanvaarding van die leerder as 'n ontwikkelende wese. Die multi-professionele span van Rosenhof Jeugsorgsentrum verwerp nie die leerder op grond van onaanvaarbare gedrag nie, maar sien die leerder se potensiele

ontwikkelingsmoontlikhede raak ágter die rookskerm van onaanvaarbare gedrag. In 'n studie oor die effek van die kindersorgskool op die persoonlikheidsontwikkeling van die adolessent het Mocke (1995: 83) ten slotte bevind dat leerders wat oor 'n tydperk van agtien maande die kindersorgskool se terapeutiese programme deurloop het, meer dominante, selfgeldende en onafhanklike gedragswyses getoon het.

Verdere bevindinge wys daarop dat selfmoordpogings by die ondersoekgroep 'n beduidende afname van $p < 0.000$ getoon het, terwyl opsetlike selfmutilasieneigings 'n beduidende afname van $p < 0.046$ tussen die voortoets- en natoets-resultate getoon het. Hierdie resultate impliseer dat die ondersoekgroep se kommunikasievaardighede positief ontwikkel en verbeter het. Volgens Badenhorst (1994:6) word die leerders se kommunikasie-ontwikkeling aangehelp deur die feit dat die leerders saamgegroepeer word in 'n homogene groep as gevolg van die residensiële versorging waaraan hulle onderwerp word. Die leerders leer dus in 'n terapeutiese omgewing om mekaar om die beurt te help met probleme wat lei tot die bevordering van gesonde menslike verhoudings. Die leerders word ook die geleentheid gebied om noue en intense verhoudings met 'n groep simpatieke en kundige volwassenes aan te knoop, wat die multi-professionele span in staat stel om 'n positiewe invloed op die gedrag, waardes en aspirasies van die leerders uit te oefen. Opsommend het Mocke (1995: 30) aanvullend tot sy ondersoek ook bevind dat sy ondersoekgroep se interpersoonlike verhoudings as gevolg van die terapie verbeter het.

Tabel 2.4: Waarneembare gedrag gebaseer op vaardigheidsaspekte:

Vaardigheidsaspekte:	Voortoets-telling	Natoets-telling	P-waarde
32. Tekens van konsentrasieprobleme	3.27	3.12	0.339
33. Kan lang tye stilsit	2.92	2.45	0.013*
34. Handhaaf hoë netheidstandaard in koshuis	2.45	2.07	0.012*
35. Netjiese, goedversorgde voorkoms	3.55	3.93	0.125
36. Aanvaarbare persoonlike higiëne	3.63	3.90	0.512
37. Positiewe reaksie op aanmoediging	2.82	2.90	0.568
38. Positiewe reaksie op aanspreking	3.62	3.52	0.243
39. Hoë netheidstandaarde op skool	4.03	3.73	0.046*

* $p < 0.05$

Volgens die bevindinge in tabel 2.4 het die gegewe dat leerders vir lang tye kon stilsit, beduidend met $p < 0.013$ toegeneem, wat toegeskryf kan word aan die struktuur, ondersteuning en dissipline wat deur die kindersorgskool gebied word (Mocke, 1994:35). Badenhorst (1994:16) verwys verder na die belangrikheid van gesag en dissipline wat aan die leerder sekerheid bied en 'n gevoel van

veiligheid en geborgenheid verskaf, wat op sigself 'n beduidende positiewe bydrae kan lewer. Volgens Mocke (1995:56) word daar vanaf die oomblik dat die leerder by die skool aankom, 'n spanpoging aangewend om, met die skep van 'n positiewe sielkundige klimaat, die leerling se angstigheid te laat verdwyn en aan haar nuwe rigting, selfvertroue en vertroue te gee. Daar word dus 'n omvangryke poging aangewend om haar persoonlikheid positief te ontwikkel. Bezuidenhout (1987:83) herinner egter die leser daaraan dat leerders verskillend reageer op die terapie waaraan hul onderwerp word. Du Toit (2005:1) is die mening toegedaan dat Rosenhof Jeugsorgsentrum baie klem plaas op aktiewe deelname van die leerder tydens alle fases van die intervensieproses.

Die handhawing van hoë netheidstandaarde in die koshuis toon 'n beduidende verbetering van $p < 0.012$ as gevolg van die feit dat die dogters hulself bevind in 'n terapeuties-pedagogiese klimaat waar hulle fisiese versorging volgens Badenhorst (1994:5) optimale aandag geniet. Ervare personeel hou 24 uur lank toesig oor die leerders onder gekontroleerde omstandighede. Die leerders word ook voorsien van 'n kamer met linne, voldoende kleding, gereelde voedsel, 'n gebalanseerde dieet en liggaamlike versorging ongeag kostes. Dit is dus voor-die-hand-liggend dat opvoedingsbemoediening met die leerders gemaak word. Wicomb (1984:191) is van mening dat hierdie toegewese, onversorgde leerders, 'n totale gedaanteverwisseling ten goede ondergaan as gevolg van gewillige hulp vanaf koshuisopvoeders en mede-leerders in terme van fisiese versorging en netheid. Die totale opvoedingsklimaat in die koshuis en die rol wat die koshuismoeders vervul om dit 'n geborgenheidsruimte te maak, bepaal dus in 'n groot mate die ortopedagogiese klimaat in die skoolopset (Le Roux, 1990:180). Badenhorst (1994:5) is die mening toegedaan dat die verwydering van die leerders uit ongunstige omstandighede na 'n beskermende omgewing, aan hulle die geleentheid bied om tydsaam en objektief hulle probleme te verwerk en rasioneel oor sake te kan dink. Opbouende programme, wat poog om die pedagogies-verwaarloosde leerder in só 'n mate op te voed dat hy/sy geluk en sekuriteit ervaar, vervang dan alle vorige aftakelingsprosesse. Daar kan dus bevestig word dat die allesoorheersende bevinding daarop dui dat terapeutiese programme wel 'n suksesvolle bydrae lewer ten opsigte van die leerders se algemene netheid in die koshuisopset.

Tabel 2.4 toon ook dat die netheidstandaarde van die ondersoekgroep op skool beduidend ($p < 0.046$) toegeneem het. Hierdie bevinding is in ooreenstemming met Rosenhof Jeugsorgsentrum se missie waarin daar op die sterk punte en ontwikkelingsbehoefte van die leerders gefokus word. Die leerders ontvang onderrig in praktiese, sowel as akademiese, kursusse en deurloop ook lewensvaardigheidsprogramme (Rosenhof Beleidsdokument, 2005:1). In hierdie opvoedingspoging word meer op die positiewe as die negatiewe aspekte gekonsentreer, en leerders kry individuele aandag op akademiese vlak. Hulle akademiese vordering word deurgaans deur die multi-professionele span gemonitor deur middel van gereelde leerder- en puntebesprekings. Leerders word deurentyd aangemoedig tot netheid binne skoolverband.

Leeders se motivering om vaardighede te bemeester word, versterk wanneer volwassenes die sterk punte van leerders beklemtoon. Die onvermoë om 'n vaardigheid te bemeester, dui volgens Bartz (2003:65) nie noodwendig op 'n leerderafwyking nie, maar kan moontlik toegeskryf word aan onvoldoende ondervinding en instruksie wat die proses van bemeestering rem. Die toename in bemeestering by die ondersoekgroep kan volgens Gerber (2004:2) toegeskryf word aan die volgehoue aandag en motivering wat leerders aan die Rosenhof Jeugsorgsentrum van die multi-professionele span ontvang.

Tabel 2.5: Waarneembare gedrag gebaseer op onafhanklikheidsaspekte:

Onafhanklikheidsaspekte:	Voortoets-telling	Natoets-telling	P-waarde
Innerlike kontrole			
40. Sigbare dagdromery	3.07	3.27	0.176
41. Weerhouing van diefstal	3.82	3.43	0.012*
42. Onbeheerbare skree-uitbarstings	2.78	3.63	0.275
43. Gebruik van opsetlik gekruide taal	3.33	3.43	0.545
44. Vertel van onwaar stories	3.40	3.62	0.207
45. Toon van fisiese aanvallende lyftaal	3.72	3.45	0.159
46. Weerhouing van beskadiging van eiendom	4.15	3.78	0.011*
47. Skuldigmaking aan fisiese aanranding	3.58	3.83	0.121
Verantwoordelikheid			
48. Blameer andere vir eie gedrag	3.22	3.02	0.311
49. Toon lae skoolmotivering	3.18	3.17	0.917
50. Gebruik verskonings	3.22	3.17	0.779
51. Voortdurende ongehoorsaamheid	3.52	3.43	0.612
52. Besluiteloosheid	3.13	3.33	0.233
53. Doen onafhanklik huiswerk	3.23	3.33	0.471
54. Neem eie besluite	3.80	3.32	0.003*

* $p < 0.05$

Magteloosheid lei dikwels tot die voorkoms van rebellerende en aggressiewe gedrag. Brentro, Brokenleg en Van Brockern (1990:49) is die mening toegedaan dat leerders die geleentheid gebied moet word om gebruik te maak van geleenthede wat hulle sal lei tot onafhanklike, verantwoordelike optrede, en helaas ook selfdissipline. Die resultate van hierdie navorsing toon in tabel 2.5 dat innerlike kontrole en handhawing 'n beduidende afname van $p < 0.012$ in skuldigmaking aan diefstal by die ondersoekgroep toon. In ooreenstemming met hierdie bevinding het Van der Walt (1969:214) ook 'n positiewe tendens rakende

selfbeheersing en sosiaal korrekte wyses van optredes by sy onderoekgroep geïdentifiseer.

Die beskadiging van eiendom het volgens tabel 2.5 ook beduidend afgeneem met 'n $p < 0.011$ telling wat daarop dui dat die onderoekgroep se innerlike kontrole versterk het. Mocke (1995:36) is die mening toegedaan dat die kindersorgskool poog om die heropvoedingsproses só te laat verloop dat dit 'n bydrae sal lewer om die leerder as 'n verantwoordelike en betroubare wese in die samelewing terug te plaas.

Die navorser het verder bevind na aanleiding van tabel 2.5 dat die onderoekgroep se verantwoordelikeheidsin verhoog het, en dat hulle beduidend ($p < 0.003$) meer eie besluite kon neem. Rosenhof Jeugsorgsentrum lei die leerders tot onafhanklike, verantwoordelike optredes. Hierdie sukses kan deels toegeskryf word aan die totale opvoedingspoging wat volgens Badenhorst (1994:13) meer op die positiewe as die negatiewe aspekte konsentreer. 'n Algehele positiewe ingesteldheid word dus nagestreef. Rosenhof Jeugsorgsentrum maak gebruik van 'n aansporingstelsel, waarvolgens elke leerder se gedrag drieweekliks deur die multi-professionele span geëvalueer word met betrekking tot haar optrede en gesindheid teenoor personeel en ander leerders, sowel as haar betroubaarheid, verantwoordelikeheidsin, betrokkenheid, netheid, stiptelikeheid en verfyndheid. Sodra die leerder se gedrag aan sekere standaarde voldoen, kwalifiseer sy vir meer voorregte. Indien 'n leerder vir tien maande onafgebroke die maksimum voorregte geniet, verdien sy 'n merietebalkie wat tydens 'n saalbyeenkoms aan haar oorhandig word (Rosenhof Beleid, 2000:1). Leerders se gedragsoptredes word dus nie vergelyk met die optredes van andere nie, maar individueel met hulle eie optredes wat op sigself vertrouwe in hulle eie bevoegdhede of bekwaamheid help opbou (Bartz, 2003:66).

In sy studie het Mocke (1995:83) bykomend bevind dat die selfbeeld en doelgerigtheid van meisies wat die kindersorgskool se programme deurloop het, oor 'n tydperk van 18 maande drasties verbeter het, en dat daar vervolgens 'n beduidende verbetering in die meisies se onafhanklike optrede waargeneem kon word. Die vermoë om aanvaarbare keuses te maak en self goeie besluite te neem, is kenmerkend van volwassenheid. Sodanige begeleiding tot volwassenheid kry volgens Badenhorst (1994:15) genoegsame aandag by kindersorgskole. Die multi-professionele span bied leiding aan die leerder ten opsigte van eie besluitneming en keuses. Praktiese aspekte behels onder andere keuses ten opsigte van naweekuitstappies en vakansieplasings, kleredrag en die gebruik van sakgeld. Dit is dus duidelik dat die totale rol van die ouers deur die kindersorgskool oorgeneem moet word ten opsigte van besluitnemings- en keusebeoefeningsaspekte.

Tabel 2.6: Waarneembare gedrag gebaseer op mededeelsaamheidsaspekte:

Mededeelsaamheidsaspekte:	Voortoets-telling	Natoets-telling	P-waarde
55. Selfgesentreerdheid	2.87	2.95	0.626
56. Fisiese wreedheid teenoor diere	2.18	3.05	0.442
57. Praat oor ervarings uit die verlede	3.20	3.22	0.932
58. Goeie funksionering in groepsverband	2.68	2.75	0.701
59. Behulpsaamheid met takies	3.22	3.25	0.870
60. Sensitiwiteit vir andere se gevoelens	3.57	3.65	0.612
61. Goeie verhoudings met persone van ander rasse-groepe	2.47	2.53	0.756

Uit tabel 2.6 blyk dit dat geen beduidende verbetering in enige mededeelsaamheidsaspekte by die ondersoekgroep waargeneem is nie. Alle onderlinge aspekte het egter 'n effense verbetering getoon. Die natoets-tellings het getoon dat die leerders se selfgesentreerdheid verbeter het, dat fisiese wreedheid teenoor diere ook verbeter het, dat leerders meer praat oor ervarings uit die verlede en beter binne groepsverband funksioneer. Die ondersoekgroep se natoets-tellings toon ook dat hulle meer behulpsaam met takies is, meer sensitief vir andere se gevoelens is, en goeie verhoudings met persone van ander rasse-groepe handhaaf. Brentro, Brokenleg en Van Brockern. (1990:50) is die mening toegedaan dat leerders die geleentheid gebied moet word om met andere te deel, en vir andere te gee, alvorens hulle as nougesette volwassenes die wêreld kan betree. Leerders se selfwaarde verhoog wanneer hulle mededeelsaamheid beoefen, en die waarde van omgee en behulpsaamheid erken. In Rosenhof Jeugsorgsentrum se missie word mededeelsaamheidsaspekte omskryf as die modulering van gesonde norme en waardes binne die raamwerk van Ubuntu (Rosenhof Beleid, 2005:1). Dit is duidelik dat daar 'n betekenisvolle verandering by leerders plaasvind rakende hulle mededeelsaamheid en die optrede wat dit weerspieël binne die terapeutiese omgewing. Dit is per slot van rekening volgens Badenhorst (1994:12) die kindersorgskool se taak om op terapeutiese wyse berekende geleenthede aan leerders te bied om helende en opbouende beginsels te kweek.

Omdat Rosenhof Jeugsorgsentrum 'n nie-rassige multikulturele gemeenskap is, word leerders blootgestel aan die volle Suid-Afrikaanse bevolkingsverskeidenheid. Rosenhof Jeugsorgsentrum poog om die leerders te leer om respek te betoon aan mekaar, en individue se andersheid te waardeer en te respekteer (Gerber, 2004:4). Die leerders word dus voorberei om as welaangepaste burgers hulle plek in die Suid-Afrikaanse gemeenskap vol te staan.

2.6 GEVOLGTREKKINGS

In die onderhawige studie wat fokus op die evaluering van die effektiwiteit van terapeutiese programme met spesifieke verwysing na die Rosenhof Jeugsorgsentrum het dit duidelik geblyk dat dogters verskillend reageer op die terapie waaraan hulle onderwerp word. Die gedragspatrone van sommige dogters wat die terapeutiese programme deurloop het, het in 'n relatiewe kort tydperk van ses maande 'n beduidende positiewe wending getoon. Veranderinge is duidelik waargeneem rakende die dogters se interpersoonlike verhoudings met mede-leerders. Hierdie is 'n waardevolle toevoeging tot die leerders se ontwikkeling, want die leerders wat verwys is na die kindersorgskool het juis in gebreke gebly om aanvaarbare en gesonde interpersoonlike verhoudings te handhaaf.

Die terapeutiese milieu by die kindersorgskool het dus in vele opsigte sy doel gedien. Dit is ook van die uiterste belang om die tydsverloop en lengte van die terapeutiese periode in ag te neem, soos gestel deur Badenhorst (1994:12) ...

” Om van 'n leerder te verwag om skielik van sy onaanvaarbare sienswyse en gevestigde gewoontes af te sien en om tot nuwe insigte te kom, is veel gevra. Om dit binne 'n beperkte tyd te verwag, is nog meer gevra...” Die behandeling van die kindersorgskoolleerder moet dus daarop gerig wees om langtermyn doelstellings te verwesenlik.

Die feit dat die aanbieding en onderhoud van terapeutiese programme 'n komplekse, ingewikkelde en nougesette taak en proses is, moet nie buite rekening gelaat word nie. Samewerking en ondersteunende hulp en motivering van die multi-professionele span word deurgaans benodig om die waardevolle taak waartoe hulle geroepe is, suksesvol te kan voortsit. Die wete dat leerders wel baat vind by die terapeutiese aanslag kan sekerlik werksbevrediging en motivering vir volgehoue en onbaatsugtige diens in die hand werk.

Uit hierdie ondersoek blyk dit duidelik dat die terapeutiese programme wat by Rosenhof Jeugsorgsentrum aangebied word, effektiewe en betekenisvolle veranderinge in die dogters se gedrag te weeg bring.

2.7 LEEMTES IN DIE ONDERSOEK

Vir die empiriese studie is slegs van selfgestruktureerde vraelyste gebruik gemaak. Afgesien van die definitiewe voordele verbonde aan die gebruik van vraelyste, is daar egter ook nadele soos byvoorbeeld die subjektiwiteit van die afnemers, wat die betroubaarheid en geldigheid van die vraelyste kan beïnvloed.

'n Tekort aan inligtingsbronne en naslaanwerke relevant tot hierdie ondersoekveld word in Suid-Afrika ervaar.

Die kort tydperk van navorsing kan beskou word as 'n leemte, aangesien meer beduidende resultate moontlik oor 'n langer tydperk verkry sou kon word.

Die aanpassingsprobleme van die nuut toegelate kindersorgskoolleerders kan as 'n leemte in die ondersoek beskou word, aangesien die leerders hulself in 'n aanpassingsfase bevind.

2.8 AANBEVELINGS

Hierdie ondersoek behoort opgevolg te word deur 'n opvolgondersoek oor 'n langer blootstellingsperiode waar die ondersoekgroep die volle terapeutiese programme deurloop ten einde te bepaal tot watter mate die volle terapeutiese programme effektief was.

Die betrekking van ouers by die terapeutiese programme in 'n poging om die herstelproses ook tuis voort te kan sit, kan baie positief aangewend word, aangesien die terapeutiese vordering dikwels stopgesit word wanneer die leerders tuis kuier tydens vakansies. Die maatskaplike werkers moet aktief leiding neem met betrekking tot hierdie opvoedingsprogramme.

Die indiensneming van 'n remediërende terapeut by Rosenhof Jeugsorgsentrum word sterk aanbeveel omdat die meerderheid leerders skolastiese deprivasie toon. 'n Remediërende terapeut kan individuele terapie aan die leerders verskaf en hulle sodoende help om moontlike agterstande uit te wis.

2.9 BIBLIOGRAFIE

ADMINISTRASIE: VOLKSRAAD. 1995. *Handleiding vir die opvoedkundige hulpdiens verbonde aan skole vir buitengewone onderwys*. Bloemfontein: Departement van Opvoedkunde.

ALEXANDER, G. 2004. *Die ontwerp en evaluering van 'n personeelontwikkelingsprogram vir geamalgameerde skole in die Noord-Kaap*. Universiteit van die Vrystaat: Bloemfontein (D Phil proefskrif).

ALLSOP, M. & THUMBADOO, Z. 2002. *Child and youth care in post-apartheid South Africa: Innovative responses to challenges of poverty and aids*. Getrek op die Internet: 4 April 2005. Beskikbaar by url: <http://www.cyc-net.org/cyc-online/cycol0802.allsopp.html>

ARY, D.V; DUNCAN,T.E & BIGLAN, A.1999. Development of adolescent problem behavior. *Journal of abnormal child psychology*, 1(4): 1-3.

BARTZ, S.A. 2003. Runaway reaction. *Teaching exceptional children*, 35(3): 62-67.

BADENHORST, M.G. 1994. *Die kindersorgskool as terapeutiese gemeenskap*. Bloemfonteinse Referaat.

BEZUIDENHOUT, J. 1987. *Implikasies van weglopery uit kindersorgskole vir besluitneming deur die skoolhoof*. Universiteit van die Oranje-Vrystaat. Bloemfontein. (M Ed verhandeling).

BLOM, J. 1988. *Die residensiële versorgingstruktuur van die kindersorgskool vir blanke seuns in die Republiek van Suid-Afrika*. Universiteit van die Oranje-Vrystaat. Bloemfontein. (M Ed verhandeling)

BOWER, K.M. 2001. The paired t-test using MINITAB. *Scientific computing & instrumentation*, Februarie: 62-63.

BRENTRO, L.K., BROKENLEG, M. & VAN BROCKERN, S. 1990. *Reclaiming youth at risk: our hope for the future*. Bloomington, Ind: National Education.

BYRNE, C.; BROWNE ,G. & ROBERTS,J. 2002. *Adolescent emotional/behavioural problems and risk behavior*. Getrek op die Internet: 25 September 2005. Beskikbaar by url: <http://www.fhs.mcmaster.ca>

CHICCHETTI, D. & SHEREE, L.T. 2005. Child maltreatment. In: *Annual review of Clinical Psychology* (1): 401-431.

DEPARTEMENT VAN GESONDHEIDSDIENSTE EN WELSYN. 1990.
Omsendbrief nr. 51. Bloemfontein.

DU TOIT, A. 2005. *Personeelontwikkeling: Beginsel vir kindersorg*. Bloemfontein.

ENGLISH, D.J. 1998. The extent and consequences of child maltreatment.
Protecting Children from Abuse and Neglect,. 8(1): 40-53.

FREE STATE PROVINCE DEPARTMENT OF EDUCATION. 2004. *Policy on Youth Care*, (2):6.

GERBER, S.S. 2004. *Ontwikkelingsmodel van assessering: Prysuitdelings-toespraak*. Rosenhof Jeugsorgsentrum. Bloemfontein.

GROBBELAAR, K. 2001. *Program-uiteensetting van Rosenhof Jeugsorgsentrum*. Bloemfontein.

JONKER, J.F.J. 1973. *Die nywerheidskool se terapeutiese funksie ten opsigte van die sorgbehoewende kind*. Universiteit van die Oranje- Vrystaat. Bloemfontein. (D Phil proefskrif).

JONKER, J.F.J. 1987. *Die behoefte aan 'n residensiële sentrum vir die intensiewe korttermynbehandeling van kinders met gedrags- en aanpassingsprobleme*. Universiteit van Pretoria. (M A verhandeling).

KOTZÉ, C.J. 1992. *Die rol van die skoolvoorigter in die problematiek van wanaanpassing en wangedrag by leerlinge in sekondêre skole in die Oranje-Vrystaat – 'n psigo-pedagogiese ondersoek*. Universiteit van die Vrystaat: Bloemfontein. (Ph. D proefskrif).

LE ROUX, D.S.J. 1990. *'n Ortopedagogiese evaluering van die hulpverlening aan die kind in die kindersorgskool*. Universiteit van Pretoria. (M Ed verhandeling).

MÄNTYNÄÄ, M.; PUURA, K. & LUOMA, I. 2004. Early mother-infant interaction, parental mental health and symptoms of behavioural and emotional problems in toddlers. *Infant behavior & development*,.27: 135-149.

MOCKE, A. 1995. *Die effek van 'n kindersorgskool op die persoonlikheidsontwikkeling van adolessente meisies*. Universiteit van Stellenbosch. (M A verhandeling).

NEL, L.J. 1981. *'n Ondersoek na en pedagogiese implikasies van enkele fasette van die persoonsbeeld van die nywerheidskoolleerling*. Universiteit van Suid-Afrika. Pretoria. (D Ed proefskrif).

NELSON, T.C. 1976. *A case study of children with deviant behaviour in a social system*. Potchefstroom Universiteit. (M A verhandeling).

NIELSEN, M.E. & BUCHANAN, N.K. 1991. *Conducting research and evaluation in gifted education*. In: *A handbook of methods and applications*. Buchanan, N.K. & Feldhusen, J.F. (eds). New York: Teachers College Press.

PIENAAR, P.J.J. 1970. *'n Sosiologiese studie oor sekere aspekte van die kind in die nywerheidskool*. Potchefstroomse Universiteit. (M A verhandeling).

PRINSTEIN, M.J. & WANG, S.S. 2005. False consensus and adolescent peer contagion. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(3): 293-306.

ROSENHOF BELEIDSDOKUMENT. 2005-07-02. *Hoërskool Rosenhof, visie en missie*. Bloemfontein.

ROSENHOF BELEIDSDOKUMENT. 2000-07-15/18. *Aansporing en dissiplinestelsel, Individuele evaluering*. Bloemfontein.

SAFYER, A.W.; THOMPSON, S.J. & MACCIO, E.A. 2004. Adolescents' and parents' perceptions of runaway behavior. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(5): 495-512.

SALKIND, N.J. 2002. *Exploring research*. Fourth Edition. Upper Saddle River: N.J: Prentice Hall.

STEYN, C.S. 1986. *'n Persoonsbeeld van die adolessente gedragsgeremde dogter in die kliniekskool*. Universiteit van Suid-Afrika. Pretoria. (M A verhandeling).

STRYDOM, H. & DE VOS, A.S. 1998. Sampling and sampling methods. In: De Vos, A.S. (ed.) *Research at grass roots: a primer for the caring professions*. Pretoria: J.L. van Schaik Publishers.

THE INTER-MINISTERIAL COMMITTEE ON YOUNG PEOPLE AT RISK. 1996. *Interim Policy Recommendations*. Pretoria.

VAN DEN BERG, A.R. 1989. *Meting en evaluering in sielkunde en opvoedkunde*. Pretoria: Gutenberg Boekdrukkers Bpk.

VAN DER WALT, J.P. 1969. *Die doel en taak van die Kliniekskool Loopspruit*. Potchefstroomse Universiteit. (M A verhandeling)

VAN DIJK, M. 1985. *Die invloed van 'n leerontwikkelingsprogram op die akademiese funksionering van die gekommitteerde adolessent*. Universiteit van die Oranje-Vrystaat. Bloemfontein. (M A verhandeling).

VAN ROOYEN, E. 1984. *Die sosio-pedagogiese taak van die kinderwetskool*. Potchefstroomse Universiteit. (D Ed proefskrif).

VOS, A.J. 1989. *'n Ortopedagogiese evaluering van die hulpprogramme vir junior gedragsgeremde kinders in kliniekskole*. Universiteit van Pretoria. (M Ed verhandeling).

VIG, S. & KAMINER, R. 2002. Maltreatment and developmental disabilities in children. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 14(4): 371-386.

WET OP KINDERSORG. Wet nr. 74 van 1983. Staatskoerant. Kaapstad.

WICOMB, R. 1984. *Wangedrag by nywerheidskooldogters: Veroorsaking en voorkoming*. Universiteit van Suid-Afrika. Pretoria. (M A verhandeling).

WIESBERG, H.F; KROSNIC, J.A. & BOWEN, B.D. 1996. *An introduction to survey research, polling and data analysis*. Third Edition: Sage publications.

ARITIKEL 1:

OPSOMMING

EVALUERING VAN DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM – 'N LITERATUURSTUDIE

Die doel van hierdie ondersoek was om die algemene funksie van die kindersorgskool, sowel as die programme wat aangebied word, te ondersoek en te omskrywe aan die hand van bestaande literatuur. 'n Oorsig van leerders wat verwys word na kindersorgskole is vervolgens op grond van hulle kliniese beeld en agtergrond bespreek.

'n Studie van die literatuur het aan die lig gebring dat alle kindersorgskoolleerders kenmerkende emosionele onsekerheid en onvolwassenheid toon wat aanleiding gee tot gebrekkige interpersoonlike verhoudings. Dit was ook duidelik dat daar 'n noue verband is tussen die kliniese beeld van die kindersorgskoolleerders en hulle agtergrond. Daar kan na die omgewings-, sosio-ekonomiese en gesinsagtergrond van kindersorgskoolleerders as onvanpas, versteurd en ontoereikend van aard verwys word. Gedragsprobleme manifesteer vervolgens dikwels in die optrede van die leerders as gevolg van hierdie agtergrondsfaktore, wat verdere afbreuk doen aan die normale ontwikkeling en ervarings van die betrokke leerders.

Die Wet op Kindersorg (1983) maak egter voorsiening vir die verwysing na, en opname en heropvoeding van hierdie leerders aan die kindersorgskool. Ten einde die toegewese leerders as verantwoordelike, goed toegeruste en gebalanseerde persone in die breë samelewing terug te plaas, is dit noodsaaklik dat 'n alles-omvattende terapeutiese benadering in kindersorgskole gevolg word. Die doel van die kindersorgskool is hoofsaaklik die skep van 'n opvoedkundige leefwêreld met die aanbieding van terapeutiese programme, waarin die pedagogies verwaarloosde leerder die ontwikkeling wat voor toelating ontbeer is, kan inhaal, en waar die leerder se opvoeding wat skeefgeloop het, reggestel kan word.

In hierdie literatuurstudie word spesifiek verwys na Rosenhof Jeugsorgsentrum wat die enigste kindersorgskool in Bloemfontein is. 'n Oorsig van die ontstaan en ontwikkeling van Rosenhof Jeugsorgsentrum en die terapeutiese programme wat daar aangebied word, word deeglik bespreek. Die terapeutiese programme is gegrond op vier beginselfases wat aangespreek word, naamlik die bevrediging van die behoefte "om te behoort", die skep van geleentheid om lewensvaardighede suksesvol te kan bemeester, sowel as die aanmoediging van onafhanklikheid en die vind van deugsamheid in die waarde van mededeelsaamheid. Die funksie van hierdie terapeutiese programme is dus holisties van aard, en daarom kan hierdie ingrepe as boustene beskou word, wat

lei tot die verwesenliking van sukses in lewensvaardighede deur die kindersorgskoolleerder.

Hierdie studie ondersteun die opvatting dat kindersorgskole aan ontwrigte leerders stabiliteit en nuwe rigting gee. Hierdie taak kan geensins sonder 'n terapeutiese aanslag uitgevoer word nie. Nougesette, toegewyde en onbaatsugtige werk word deurgaans van die multi-professionele personeel verwag ten einde sukses te behaal deur die aanbieding van terapeutiese programme – 'n taak wat na aanleiding van die bevindings in die studie suksesvol uitgevoer word in die omvattende terapeutiese aanslag wat deur Rosenhof Jeugsorgsentrum gevolg word.

ARITIKEL 2:

OPSOMMING

EVALUERING VAN DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE PROGRAMME IN KINDERSORGSKOLE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM – 'N EMPIRIESE STUDIE

In die empiriese studie het die navorser die biografiese agtergrondsfunksionering van die dogters in Rosenhof Jeugsorgsentrum bepaal. Die ondersoekgroep se waarneembare gedrag is ook bepaal namate hulle die terapeutiese programme wat deur Rosenhof Jeugsorgsentrum aangebied word, deurloop het.

'n Tiende van die skool se nuut toegelate leerdergetal is as ondersoekgroep gebruik. Hulle waarneembare gedragsoptredes is deur lede van die multi-professionele span, bestaande uit die bestuurspan van die skool, onderwysers, kinderversorgers, koshuismoeders en skoolsielkundiges, by toelating geëvalueer deur middel van 'n selfgestruktureerde vraelys. Ná verloop van ses maande is die ondersoekgroep deur dieselfde lede van die multi-professionele span geëvalueer. Met behulp van statistiese verwerkings wat gepaarde t-toetsing en frekwensies ingesluit het, is vasgestel of die ondersoekgroep se waarneembare gedrag beduidend verbeter het namate die leerders die terapeutiese programme aangebied deur Rosenhof Jeugsorgsentrum deurloop het.

Uit die resultate verkry ten opsigte van die ondersoekgroep se biografiese agtergrond, het 'n frekwensie-ontleding getoon dat die gemiddelde ouderdom van die ondersoekgroep veertien tot vyftien jaar was. Hierdie leerders was besig om die Graad agt-kursus te deurloop en het hulself in die adolessente lewensfase bevind. Die meeste leerders het ook al 'n graad herhaal, en wat algemene kennis betref, was die meerderheid gedepriveerd. Die meeste leerders se ouers was geskei en gevolglik het hulle vakansies saam met hulle biologiese moeders tuis deurgebring. Dit was interessant om te vind dat die meeste leerders nie buite die eg gebore is nie. Die navorser het ook tot die belangrike gevolgtrekking gekom dat die hoofrede vir verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum die seksuele wangedrag van die leerders was.

Wat betref die resultate van die waarneembare gedrag van die ondersoekgroep, is daar geen beduidende verskil tussen die voor- en natoetstelling in die omvattende programbasisse verkry nie. 'n Ontleding van afsonderlike gedragaspekte het egter aan die lig gebring dat die leerders se interpersoonlike verhoudings, kommunikasievaardighede, netheidstandaarde, selfhandhawing en onafhanklike besluitneming 'n beduidende verbetering getoon het.

Die feit dat geen of weinige beduidende verandering in sekere areas plaasgevind het nie, kan toegeskryf word aan die kort periode wat die ondersoekgroep aan die terapeutiese programme blootgestel is. Die verbetering in die handhawing van interpersoonlike verhoudings by die leerders kan egter beskou word as 'n effektiewe, betekenisvolle verandering in die optrede en kliniese beeld van die betrokke kindersorgskoolleerders.

Die meeste leerders wat verwys word na Rosenhof Jeugsorgsentrum kom uit 'n swak, problematiese biografiese agtergrond wat direk verband hou met die manifestasie van problematiese en afwykende gedrag by die betrokke leerders. Rosenhof Jeugsorgsentrum se terapeutiese programme spreek egter hierdie negatiewe gedragsoptredes direk aan, en ten spyte van die kort tydperk van blootstelling aan hierdie programme, blyk daar 'n positiewe wending ten opsigte van interaksie met andere in die leerders se optredes te gewees het. Die terapeutiese milieu wat by Rosenhof Jeugsorgsentrum heers, was dus in vele opsigte effektief om die gedrag van die betrokke leerders betekenisvol te verander.

SLEUTELTERME / *KEY CONCEPTS*

Adolescent

Adolescent

Gedragsgestremd

At-risk behaviour

Kindersorgskool

Child care school

Jeugsorgsentrum

Youth care centre

Pedagogies verwaarloos

Pedagogically deprived

Sorgbehoewend

In need of care

Ubuntu

Ubuntu

Terapeuties

Therapeutic

SLEUTELTERME / *KEY CONCEPTS*

Depriveerd

Deprived

Mutilasie

Mutilation

Psigosomaties

Psychosomatic

Ortopedagogiese klimaat

Orthopedagogic climate

Terapeutiese milieu

Therapeutic milieu

ARTICLE 1:

SUMMARY

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THERAPEUTIC PROGRAMMES IN CHILD-CARE SCHOOLS, WITH SPECIFIC REFERENCE TO ROSENHOF YOUTH CARE CENTRE – A LITERATURE STUDY

The purpose of this study was to investigate the general function of the child-care school in society, as well as the programmes offered at these schools, and to describe these in accordance with the existing relevant literature. Accordingly, a survey of the learners referred to child-care schools was conducted, and their clinical profile and background were discussed.

From the literature studied, it became clear that all child-care school learners display a characteristic emotional uncertainty and immaturity which often lead to unsatisfactory interpersonal relationships. It also appeared that there is a close relationship between the clinical profile of the child-care school learners and their background. The environmental, socio-economic and family background of child-care school learners can be described as unsuitable, unbalanced and insufficient in nature. This may lead to various behavioural problems among the learners whose normal development and experience are found not to be on par with those of other learners of their age.

The Child Care Act (1983), however, makes provision for referral and admission to, as well as re-education of these learners at the child-care school. In order to be able to re-integrate the admitted learners into the broader society as responsible, well-equipped and well-balanced persons, it is necessary that an all-inclusive therapeutic approach be followed at child-care schools. The main purpose of the child-care school is to create an educational world of living by means of the offering of therapeutic programmes, i.e. a world in which the pedagogically neglected learner will be able to catch up with that part of education that he or she had to do without before admission, and to correct the shortfall or deficiencies in the education of the learner concerned.

In this literature study, specific reference is made to the Rosenhof Youth Care Centre which is the only child-care school in Bloemfontein. A survey regarding the origin and development of Rosenhof Youth Care Centre, as well as the therapeutic programmes offered there, was conducted and discussed in detail. There are four fundamental principle phases on which the therapeutic programmes are based, namely satisfying the need “to belong”, the creation of opportunities to experience success, the encouragement to become independent and the finding of virtuousness in the value of sharing. The functioning of the therapeutic programmes is holistic in nature, and therefore the interventions can be viewed as building blocks which eventually lead to the achievement of success in life skills by the child-care school learner.

This study supports the notion that child-care schools give stability and direction to the disrupted lives of the said learners. The task at hand cannot be performed without using a therapeutic approach. It requires conscientious, dedicated and unselfish commitment from the multi-professional team to achieve success in the offering of the therapeutic programmes – a task which was performed successfully according to the findings of the study in hand, namely an investigation of the all-inclusive therapeutic approach followed at the Rosenhof Youth Care Centre.

ARTICLE 2:

SUMMARY

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THERAPEUTIC PROGRAMMES IN CHILD-CARE SCHOOLS WITH SPECIFIC REFERENCE TO ROSENHOF YOUTH CARE CENTRE – AN EMPIRICAL STUDY

In the empirical study, the researcher determined the biographical background functioning of girls at Rosenhof Youth Care Centre. The behaviour of the group under investigation was observed before and after they had been exposed to the therapeutic programmes offered at Rosenhof Youth Care Centre.

A tenth of the newly admitted learners at the school were used as research group. Their observable behaviour was evaluated on admission by members of the multi-professional team, consisting of the management team of the school, teachers, child-care staff, residence personnel and school psychologists, by means of a self-structured questionnaire. After six months, the research group was re-evaluated by the same members of the multi-professional team. By making use of statistical processing inclusive of paired t-testing and frequencies, the multi-professional team endeavoured to determine whether the observable behaviour of the research group had improved significantly after completing the therapeutic programmes offered at Rosenhof Youth Care Centre.

A frequency analysis of the results obtained with regard to the biographical background of the research group showed that the average age of the research group was between fourteen and fifteen years. The learners were in Grade eight and in the adolescent stage of development. Most of the learners had already repeated at least one grade in their school career and as far as general knowledge was concerned, the majority seemed to be deprived. In most cases, the learners' parents were divorced and they spent their holidays with the biological mother. It was interesting to note that most of the learners were not illegitimate at birth. The researcher came to the conclusion that the main reason for reference to the Rosenhof Youth Care Centre was the sexual misbehaviour of learners.

With regard to the results of the observable behaviour of the research group, no significant differences were found between the pre- and post-test scores with regard to the all-inclusive programme bases. However, an analysis of separate behavioural aspects such as interpersonal relationships, communication skills, standards of neatness, self-assertion and independent decision-making of learners showed a significant improvement.

The fact that no significant changes took place in some areas can be ascribed to the short period of time during which the learners were exposed to the

therapeutic programmes. The vast improvement in the maintaining of interpersonal relationships achieved over a short period of time, revealed an effective, significant change in the behaviour and clinical profile of the child-care school learners concerned.

The majority of learners admitted to Rosenhof Youth Care Centre came from a deficient, problematic biographical background which manifested itself in problematic and deviant behaviour. The therapeutic programmes offered at Rosenhof Youth Care Centre directly address negative behavioural patterns, and, in spite of a short period of exposure to these programmes, the learners' interaction with others took a positive turn. It could thus be concluded that the therapeutic milieu at Rosenhof Youth Care Centre was effective in changing the behaviour of deprived learners significantly.

SLEUTELTERME / *KEY CONCEPTS*

Adolescent

Adolescent

Gedragsgestremd

At-risk behaviour

Kindersorgskool

Child-care school

Kindersorgsentrum

Youth Care Centre

Pedagogies verwaarloos

Pedagogically deprived

Sorgbehoewend

In need of care

Ubuntu

Ubuntu

Terapeuties

Therapeutic

SLEUTELTERME / *KEY CONCEPTS*

Depriveerd

Deprived

Mutilasie

Mutilation

Psigosomaties

Psychosomatic

Ortopedagogiese klimaat

Orthopedagogic climate

Terapeutiese milieu

Therapeutic milieu

UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT
DEPARTEMENT PSIGO – OPVOEDKUNDE

*ONDERWERP: DIE EFFEKTIWITEIT VAN TERAPEUTIESE
PROGRAMME IN ROSENHOF JEUGSORGSENTRUM*

M.T. VAN ZYL

1998344517

BLOEMFONTEIN

STUDIELEIER: Dr. M.G. Badenhorst

VRAELYS

MULTI – PROFFESIONELE SPAN

DOEL VAN NAVORSING

Die doel van die navorsing is om die effektiwiteit van die terapeutiese programme in kindersorgskole, met spesifieke verwysing na Rosenhof Jeugsorgsentrum, te bepaal.

INSTRUKSIES

- (i) Voltooi asseblief die vraelys deur met 'n duidelike kruis (x) by die korrekte antwoord(e) te merk.
- (ii) Beantwoord asseblief al die vrae en let daarop dat daar geen regte of verkeerde antwoorde is nie.
- (iii) Beantwoord die vraelys asseblief eerlik
- (iv) U naam hoef geensins aangedui te word nie. Alle moontlike inligting sal konfidensieel hanteer word
- (v) Daar sal twee afdelings in die vraelys wees, en instruksies hoe om dit te antwoord, sal voorsien word
- (vi) Vraelys sal na 'n tydperk van ses maande weer herhaal word ten doel om die effektiwiteit van die terapeutiese programme te bepaal

AFDELING A

BIOGRAFIESE BESONDERHEDE

Dui aan met 'n kruis (x) waar van toepassing

Net vir
amptelike
gebruik

1	2

1. Ouderdom van dogter

14 - 15	
15 - 16	
16 - 17	
17 - 18	

3	
---	--

2. Graad waarin sy tans is

8	
9	
10	
11	
12	
Abet 1	
2	
3	
4	

4	
---	--

3. Het sy al 'n graad herhaal

Ja	
Nee	

5	
---	--

4. Wat is die hoofrede tot
verwysing na Rosenhof?
(kan meer as een merk)

Onbeheerbare gedrag	
Weglopery	
Seksuele mishandeling	
Fisiese verwaarlosing	
Geestelike verwaarlosing	
Skoolversuim	
Geen ouer/voog	
Diefstal	
Dwelm misbruik	
Seksuele wangedrag	
Assosiasie met ongewensde persone	

6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	

16	
----	--

5. Wat is die leerder se algemene kennis?

Goeie insig	
Gemiddeldde kennis	
Gedepriveerd	

17

6. Is die leerder se biologiese ouers geskei?

Ja	
Nee	

18

7. Is die leerder buite die eg gebore?

Ja	
Nee	

19

8. Waar gaan die leerder tuis tydens vakansies?

Biologies getroude ouers	
Moeder	
Vader	
Voogde	
Ander familie	
Weldoeners	
Stiefma	
Stiefpa	
Bly by skool	

20

---

20. Spreek die leerder haatspraak teenoor gesagsfigure uit?   32

21. Spreek die leerder vals beskuldigings uit teenoor gesagsfigure?   33

1.2 Gesondheid en algemene funksionering

22. Toon die leerder tekens van: 34

22.1 Teneergedruktheid   35

22.2 Buierigheid   36

22.3 Wisselende emosies   37

22.4 Nie-uitdagende gedrag   38

23. Is die leerder angstig?   39

24. Was daar al enige selfmoordpogings?   40

25. Is daar enige opsetlike besering/selfmutulasie?   41

26. Huil die leerder wanneer sy hartseer is?   42

27. Het die leerder onrealistiese toekomsplanne?   43

28. Is daar enige psigosomatiese klagtes?   44

29. Toon die leerder stilswye/ontrekking?   45

30. Het die leerder al weggeloop vanaf die instansie?   46

31. Reageer die leerder positief wanneer sy aangespreek word?   47

DEEL TWEE: VAARDIGHEDE

32. Sukkel die leerder om te konsentreer?	☐	☐	☐	☐	☐	48	☐
33. Kan die leerder vir lang tye stilsit?	☐	☐	☐	☐	☐	49	☐
34. Handhaaf die leerder 'n hoë netheid standaard in die koshuis?	☐	☐	☐	☐	☐	50	☐
35. Is die leerder se algemene voorkoms netjies en goed versorg?	☐	☐	☐	☐	☐	51	☐
36. Is die leerder se persoonlike higiëne aanvaarbaar?	☐	☐	☐	☐	☐	52	☐
37. Reageer die leerder positief op aanmoediging?	☐	☐	☐	☐	☐	53	☐
38. Reageer die leerder positief wanneer sy aangespreek word?	☐	☐	☐	☐	☐	54	☐
39. Handhaaf die leerder 'n hoë netheid standard in die skool?	☐	☐	☐	☐	☐	55	☐

DEEL 3: ONAFHANKLIKHEID

3.1 Innerlike kontrole:

40. Is daar sigbare dagdromery?	☐	☐	☐	☐	☐	56	☐
41. Het die leerder haar weerhou van diefstal?	☐	☐	☐	☐	☐	57	☐
42. Kry die leerder onbeheersde skree - uitbarstings?	☐	☐	☐	☐	☐	58	☐
43. Gebruik die leerder opsetlike kru-taal?	☐	☐	☐	☐	☐	59	☐
44. Vertel die leerder stories oor dinge wat glad nie gebeur het nie?	☐	☐	☐	☐	☐	60	☐
45. Toon die leerder fisiese aanvallende lyftaal?	☐	☐	☐	☐	☐	61	☐
46. Weerhou die leerder haar van die beskadiging van eiendom?	☐	☐	☐	☐	☐	62	☐
47. Maak die leerder haar skuldig aan fisiese aanranding?	☐	☐	☐	☐	☐	63	☐

3.2 Verantwoordelikheid:

48. Blameer die leerder ander vir haar gedrag?   64
49. Toon die leerder lae skoolmotivering?   65
50. Gebruik die leerder verskonings om uit die moeilikheid te bly?   66
51. Toon die leerder voortdurende ongehoorsaamheid?   67
52. Is die leerder besluiteloos?   68
53. Doen die leerder huiswerk op haar eie?   69
54. Neem die leerder inisiatief om haar eie besluite te neem?   70

DEEL 4: MEDEDEELSAAMHEID

55. Kom die leerder selfgesentreerd voor?   71
56. Openbaar die leerder fisiese wreedheid teenoor diere?   72
57. Praat die leerder oor haar verlede?   73
58. Funksioneer die leerder goed in groepverband?   74
59. Is die leerder behulpsaam met takies en opdragte?   75
60. Is die leerder sensitief vir ander se gevoelens?   76
61. Het die leerder 'n goeie verhouding met persone van ander rassegroepe?   77

UNIVERSITY OF THE FREE STATE
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL PSYCHOLOGY

*SUBJECT: THE EFFECTIVENESS OF THE THERAPEUTIC
PROGRAMMES AT ROSENHOF YOUTH CARE CENTER*

M.T. VAN ZYL

1998344517

BLOEMFONTEIN

STUDY LEADER: Dr. M.G. Badenhorst

QUESTIONNAIRE

MULTI – PROFESSIONAL TEAM

AIM OF RESEARCH

The aim of the research is to determine the effectiveness of the therapeutic programme in child care schools with specific reference to Rosenhof Youth Care Centre.

INSTRUCTIONS

- (i) Please complete the questionnaire by making a clear cross (x) next to the correct answer(s).
- (ii) Please answer all the questions and please note that there are no right or wrong answers.
- (iii) Please answer the questionnaire honestly.
- (iv) Your name does not have to appear anywhere on the questionnaire. All information will be treated confidentially.
- (v) There will be two parts to this questionnaire and instructions on how to answer them.
- (vi) The questionnaire will be repeated after six months to determine the effectiveness of the therapeutic programmes.

SECTION A

BIOGRAPHICAL PARTICULARS

Indicate with a cross (x) where applicable

For
official
use only

1	2

1. Age of learner

14 – 15	
15 – 16	
16 – 17	
17 – 18	

3	
---	--

2. Current grade

8	
9	
10	
11	
12	
Abet 1	
2	
3	
4	

4	
---	--

3. Has she repeated a grade?

Yes	
No	

5	
---	--

4. What is the main reason for her referral to Rosenhof? (Can mark more than one.)

Uncontrollable behaviour	
Running away	
Sexual abuse	
Physical deprivation	
Emotional deprivation	
No school attendance	
No parent / guardian	
Theft	
Substance abuse	
Sexual misconduct	
Association with undesirable persons	

6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	

16	
----	--

5. What is the learner's general knowledge?

Good insight	
Average knowledge	
Deprived	

17

6. Are the learner's biological parents divorced?

Yes	
No	

18

7. Was the learner born out of wedlock?

Yes	
No	

19

8. Where does the learner go during holidays?

Married biological parents	
Mother	
Father	
Guardians	
Other family	
Benefactors	
Step mother	
Step father	
Stays at school	

20

SECTION B

BEHAVIOUR OBSERVED OF LEARNERS AT ROSENHOF YOUTH CARE CENTER

The questionnaire consists of five categories. Indicate with a cross (x) in the block under the number that best describes your answer.

1. Always
2. Often
3. Unsure
4. Seldom
5. Never

The section is divided into four parts: Part 1, 2, 3 and 4

PART 1: FEELINGS OF BELONGING

1.1 Relationships

	1	2	3	4	5		
9. Is the learner sensitive for commentary?	☐	☐	☐	☐	☐	21	☐
10. Does the learner behave vengefully towards other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	22	☐
11. Is the learner popular with other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	23	☐
12. Is the learner courteous towards other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	24	☐
13. Does the peer group influence the learners behavior?	☐	☐	☐	☐	☐	25	☐
14. Is the learner hostile towards other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	26	☐
15. Does she threaten other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	27	☐
16. Does she insult other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	28	☐
17. Does she tease other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	29	☐
18. Does she gossip about other learners?	☐	☐	☐	☐	☐	30	☐
19. Does she threaten authority figures?	☐	☐	☐	☐	☐	31	☐

20. Does she make malicious utterances towards authority figures?   32

21. Does she make false accusations towards authority figures?   33

1.2 Health and general functioning

22. Does she exhibit signs of: 34

22.1 Gloominess   35

22.2 Moodiness   36

22.3 Varying emotions   37

22.4 Non-affect emotions   38

23. Is she anxious?   39

24. Has there been any suicide attempts?   40

25. Is there any intentional self injury / mutilation?   41

26. Does she cry when she is sad?   42

27. Does she have unrealistic plans for the future?   43

28. Are there any psychosomatic complaints?   44

29. Does she exhibit silence/withdrawal?   45

30. Has she ever absconded from the Institution?   46

31. Does she react positively when she is spoken to?   47

PART TWO: MASTERY

32. Does the learner have problems concentrating?   48
33. Can she sit still for long periods of time?   49
34. Does she maintain a high level of neatness in the hostel?   50
35. Is her general appearance neat and well maintained?   51
36. Is her personal hygiene up to standard?   52
37. Does she react positively on encouragement?   53
38. Does she react positively when spoken to?   54
39. Does she maintain a high level of tidiness at school?   55

PART 3: INDEPENDENCE

3.1 Internal control:

40. Is there visible daydreaming?   56
41. Does she distance herself from any form of theft?   57
42. Does the learner get any uncontrolled outbursts of shouting?   58
43. Does she intentionally use crude language?   59
44. Does she tell stories about things that Has not really happened?   60
45. Does she display physically aggressive body language?   61
46. Does she distance herself from destruction of property?   62
47. Does she commit physical assault?   63

3.2 Responsibility:

48. Does she blame others for her behavior?

64	
----	--
49. Does she show low school motivation?

65	
----	--
50. Does she use excuses to stay out of trouble?

66	
----	--
51. Does she display constant disobedience?

67	
----	--
52. Is she irresolute?

68	
----	--
53. Does she homework on her own?

69	
----	--
54. Does she take initiative to take her own decisions?

70	
----	--

PART 4: GENEROSITY

55. Does she seem self centered?

71	
----	--
56. Does she display physical cruelty towards animals?

72	
----	--
57. Does she talk about her past?

73	
----	--
58. Does she function well in a group?

74	
----	--
59. Is she helpful with tasks and orders?

75	
----	--
60. Is she sensitive towards other people's feelings?

76	
----	--
61. Does she have good relationships with people of other race groups?

77	
----	--